

وزارت معارف

معینیت انکشاف نصاب تعلیمی، تربیهٔ معلم و مرکز ساینس

ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

کتاب معلم

رهنمای تدریس هنـــــر

صنف ۹

سال چاپ: ۱۳۹۰ هـ ش.

وزارت معارف

معینیت انکشاف نصاب تعلیمی، تربیهٔ

معلم و مرکز ساینس

ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی

و تألیف کتب درسی

کتاب معلم

رهنمای تدریس هنر

صنف نهم

سال چاپ: ۱۳۹۰ هـ ش.

مؤلفان:

- محمد غالب الله یار آمر دیپارتمنت آرت و هنر
- سید انور میچنخیل عضو علمی و مسلکی دیپارتمنت آرت و هنر
- محمدظاهر طاهری عضو علمی و مسلکی دیپارتمنت آرت و هنر
- نفیسه پوپلزی عضو علمی و مسلکی دیپارتمنت آرت و هنر

ایدیت علمی و مسلکی:

- اعضای دیپارتمنت هنر.

ایدیت زبانی:

- محمد عظیم صادقیار
- سید محمود خلیق

کمیتهٔ دینی، سیاسی و فرهنگی:

- داکتر عطاء الله واحدیار مشاور ارشد وزارت معارف و رئیس نشرات.
- حبیب الله راحل مشاور وزارت معارف در ریاست انکشاف نصاب تعلیمی.
- مولوی قیام الدین کشاف
- مولوی عبدالوکیل عضو علمی دیپارتمنت تعلیمات اسلامی

کمیتهٔ نظارت:

- دکتور اسد الله محقق معین نصاب تعلیمی، تربیهٔ معلم و مرکز ساینس
- دکتور شیر علی ظریفی مسؤول پروژهٔ انکشاف نصاب تعلیمی
- معاون سرمؤلف عبدالظاهر گلستانی رئیس عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تألیف کتب درسی

طرح و دیزاین:

رحمت الله غفاری

بسم الله الرحمن الرحيم

سرود ملی

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی — د بلوخو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو

ورسره عرب، ګوجر دي — پامېریان، نورستانیان

براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان

دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان

په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان

نوم د حق مودی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحیم

پیام وزیر معارف

استادان و معلمان محترم،

تعلیم و تربیه اساس توسعه و انکشاف هر کشور را تشکیل می‌دهد و نصاب تعلیمی یکی از عناصر بنیادی تعلیم و تربیه می‌باشد که مطابق انکشافات علمی و نیازمندی‌های جامعه وضع می‌گردد، واضح است که انکشافات علمی و ضرورت‌های جامعه همواره در حال تَطَوُر می‌باشد؛ بناءً لازم است نصاب تعلیمی نیز به صورت علمی و دقیق مطابق ایجابات عصر و زمان انکشاف نماید. البته نباید نصاب تعلیمی تابع تغییرات سیاسی، نظریات و تمایلات اشخاص گردد.

کتاب رهنمای معلم که امروز در دسترس شما قرار دارد بنابر همین مشخصات تهیه و ترتیب گردیده و با تکیه بر میتودهای جدید تدریس، فعالیت‌ها و مواد معلوماتی نیز در آن اضافه شده است که یقیناً برای فعال نگاه داشتن شاگردان در عملیهٔ تدریس مفید و مؤثر می‌باشد.

امیدوارم محتویات این کتاب که با استفاده از روش‌های آموزش فعال تألیف و تدوین شده است، مورد استفادهٔ شما استادان عزیز قرار گیرد. با استفاده از فرصت از اولیای محترم شاگردان تقاضا بعمل می‌آید تا در تعلیم و تربیهٔ با کیفیت دختران و پسران خود همکاری متداوم نمایند، تا به این وسیله اهداف و آروزهای نظام معارف بر آورده گردد و نتایج و دست آوردهای خوبی برای نسل جوان و کشور ما داشته باشد.

استادان و معلمان گرانقدر ما در تطبیق مؤثر نصاب تعلیمی رسالت و مسؤولیت بزرگ دارند.

وزارت معارف همواره تلاش می‌نماید تا نصاب تعلیمی معارف مطابق اساسات و ارزشهای دین مبین اسلام، نیازمندی‌های جامعه و منافع ملی و وطندوستی با معیارهای جدید علمی ساینس و تکنالوژی انکشاف نماید.

به منظور نیل به این مأمول بزرگ ملی از تمام شخصیت‌های علمی، دانشمندان تعلیم و تربیهٔ کشور و اولیای محترم شاگردان تمنا دارم، تا با ارائهٔ نظریات و پیشنهادات رهنمودی و سودمند خویش مؤلفان ما را در بهبودبخشی بیشتر از پیش تألیف کتب درسی و رهنماهای معلمان یاری نمایند.

از همهٔ دانشمندانی که در تهیه و ترتیب این کتاب سهم گرفته اند، و نیز از مؤسسات محترم ملی و بین المللی و سایر کشورهای دوست که در تهیه و ترتیب نصاب تعلیمی جدید، طبع و توزیع کتب درسی و رهنماهای معلمان زمینه سازی و یا همکاری‌های مادی یا معنوی نموده اند صمیمانه اظهار امتنان و قدردانی نموده تداوم همکاری‌های شان را آرزو می‌نمایم.

و من الله التوفیق

فاروق «وردک»

وزیر معارف جمهوری اسلامی افغانستان

فهرست

فصل اول: کلیات و معرفی پلان درسی

اهمیت تعلیم وتربیت و رسالت معلمی

دانشمندان هر کدام تعلیم و تربیه را به اشکال مختلف تعریف کرده اند. عده یی تعلیم و تربیه را انتقال، ارزیابی و توسعه میراث فرهنگی گذشتگان به نسل جدید می‌دانند. عده یی نیز تعلیم و تربیه را تشکیل نهایی صفات و قابلیت‌های معین درفرد خوانده اند.

عده یی هم تعلیم و تربیه را آشکارساختن استعدادهای نهفته درفرد یا به بیان روشنتر به فعالیت در آوردن توانایی‌ها و استعدادهای فرد می‌شمارند. بعضی از دانشمندان، تعلیم و تربیه را آماده کردن فرد برای زنده گی کردن در اجتماع معین و آشنا ساختن وی با آداب رسوم، عقاید و افکار خاص می‌پندارند. امروز نظریات مفیدتری در بارۀ ماهیت تعلیم وتربیه بوسیلۀ بعضی دانشمندان ابراز شده است که نقل آن‌ها در این مقدمه از اهمیت خاصی برخوردار است.

بعضی از دانشمندان، تعلیم و تربیه را راهنمایی جنبه‌های متعدد ابعاد وجودی فرد؛ یعنی جنبه‌های جسمانی، عقلانی، عاطفی، اجتماعی، کاری، معنوی، هنری و جنبه‌های اخلاقی می‌دانند.

جان دیویی، تعلیم و تربیه را تجدید نظر در تجربیات و تشکیل مجدد آن‌ها به گونه ای که موجبات رشد بیشتری را در فرد فراهم نماید، تلقی کرده است.

همۀ تعاریف فوق از جهاتی درست اند. اما به تنهایی بسنده نیستند. علما از تعلیم و تربیت شاگردان انتظارات زیادی دارند. آن‌ها از شاگردان انتظار دارند که در کنار فراگیری علم و هنر، با فرهنگ و آداب و رسوم کشور خود آشنا شده به منظور ساز گاری با جا معه و ورود موفقانه با اجتماع، عادات، مهارتها و ذهنیت خاصی را کسب کنند، تا در نتیجۀ شگوفایی استعدادهای شان بتوانند قابلیت‌های خود را بروز دهند، مهارت‌های کاری و شغلی مورد نیاز را جهت کسب معاش و تأمین نیازهای اقتصادی جامعه یاد بگیرند. از سوی دیگر انتظار می‌رود ابعاد وجودی شاگردان که توسط زیست شناسان، روان شناسان، جامعه شناسان، فلاسفه و علمای اخلاق شناسایی شده است، از طریق پروسه تعلیم و تربیت راهنمایی، رشد و انکشاف یابد.

از نظر علمای اسلام، هدف تعلیم و تربیه، پرورش انسان کامل است. و انسان کامل کسی است که همۀابعاد وجودی او در حد توانایی رشد و تکامل پیدا کند. وظیفۀ مهم معلمان؛ رشد ابعاد مادی و معنوی شاگردان است. موضوعات مختلف درسی هر کدام به دنبال تحقق پرورش، بعد خاصی از وجودی آدمی است. هدف تعلیم و تربیت، پر کردن ذهن شاگردان از حقایق و واقعیت‌های مختلف نیست. شاگرد خوب الزاماً کسی نیست که معلومات زیادی کسب کرده است، برعکس شاگرد خوب کسی است که توانایی‌های مادی و معنوی او درهمۀ زمینه‌ها رشد پیدا کرده باشد و یاد گرفته باشد که چگونه یاد بگیرد. چنین فردی در تمام عمر در پی آموزش است. پروسه تعلیم وتربیه این نیست که تنها به تربیت نخبگان توجه کند و به بقیه شاگردان بی اعتنایی نشان دهد. نظام تعلیم وتربیه مطلوب، پرورش همگان را مورد توجه قرار می‌دهد. تعلیم و تربیه به معنای صحیح آن به تحقق همۀ اهداف تعلیم و تربیه توجه می‌کند. از سوی دیگر معلم آگاه و وارد به مبانی صحیح تربیتی، در همۀ دوره‌های تحصیلی به تحقق تمام اهداف عمومی تعلیم و تربیه از طریق فعالیت‌های مختلف درسی و فوق بر نامه یی توجه دارد.

شاگردان در دورۀ نوجوانی دارای ویژه گی‌های خاصی خود هستند. در این دوره شاگردان از لحاظ بدنی وارد مرحلۀ جدیدی از تغییرات جسمانی می‌شوند. ارتباط شاگردان با یکدیگر و گروپ همسالان در این دوره شکل مخصوصی به خود می‌گیرد. آماده گی شاگردان دراین دوره برای انجام کارهای اجتماعی و شناخت آداب و رسوم مردم و اقوام مختلف زیادتر ازدورۀ کودکی آنان است نوجوانان در این دوره به لحاظ عاطفی از همسویی با دیگران و انجام کارهای خوب و کمک به دیگران لذت می‌برند. آن‌ها دوست دارند که خود به طور مستقل بسیاری از امور مربوط به خویش را انجام دهند. آنان در این دوره، علاقۀ بیشتری برای درک اسرار عالم و یاد گیری در بارۀ طبیعت و عالم معنا از خود نشان می‌دهند. ذوق هنری و حس زیبایی شناسی شاگردان در این دوره بیش از دورۀ طفولیت است نوجوانان علاقه دارند که احساسات درونی خود را به اشکال مختلف بیان کنند. آنها فرصت‌های مختلفی را برای آموزش فراهم می‌کنند. این فرصت‌ها همواره متعادل و خوشایند معلم نیست؛ اما از اهمیت تربیتی بالایی بر خور دارند. یک معلم آگاه توجه داردکه از این فرصت‌ها برای رشد ابعاد و جودی شاگردان خود در زمینه‌های مختلف هنری، علمی، اجتماعی، اخلاقی، عاطفی، دینی، جسمانی و عقلانی استفاده بسیار نماید.

اهداف عمومی تعلیم و تربیت در افغانستان

اهداف عمومی تعلیم و تربیه در افغانستان بادرنظر داشت جامعۀ افغانی و انکشاف همه جانبه علم و دانش در جهت تعلیم و تربیه برای افراد آن ضروری پنداشته می‌شود. نکات ذیل شاخص‌های تعلیم و تربیه می‌باشد.

الف – اهداف اعتقادی و اخلاقی

- تقویۀ ایمان و اعتقادو اساسات دین مقدس اسلام و عمل به آن توسعۀ بینش اسلامی عاری از افراط و تفریط مبتنی بر تعالیم قرآنی و سنن پیامبر (ص).
- ایجاد روحیۀ نظم و دسیپلین و رعایت ارزشهای قانون.
- تقویۀ روحیۀ درک مسؤولیت در برابر ارزشهای تعلیمی، تربیتی، و اجتماعی.

ب– **اهداف علمی و آموزشی**

در نتیجۀ پروسه‌های آموزشی که به وسیلۀ نصاب تعلیمی و سایر فعالیت‌های ماورای نصاب تعلیمی صورت می‌گیرد. شاگردان دانش اساسی و لازمی را کسب ومهارت‌های عالی تر فکری را انکشاف خواهند داد؛ بنابر این اهداف مهم علمی و آموزشی زیر در نظر گرفته شده است.

- کسب و تقویۀ مهارت‌های آموزشی از قبیل: شنیدن، سخن گفتن، خواندن، نوشتن، به کار بردن اعداد و حسن خط در زبان‌های رسمی و خارجی.
- آموختن مهارت‌های آموزش: انکشاف استعدادها برای ارزیابی خودی در پروسه‌های آموزش و نتایج حاصل از آن.
- تقویۀ قابلیت تفکر، تعمق، مطالعه، تحقیق و ابتکار در زمینه‌های علمی، هنری، فرهنگی و فنی.
- آموزش علوم، فنون تکنالوجی معاصر و کسب مهارت‌های فردی و اجتماعی مورد نیاز.
- کسب مهارت جهت حل معضلات و پرابلم‌های فردی و اجتماعی.

ج- اهداف فرهنگی و هنری

- شناخت فرهنگ و هنر چون (صنایع دستی، سوزن دوزی خامکدوزی، بافت، مهندسی، رسامی، خطاطی، نقاشی، تزیین خانه و موزاییک)، هنرهای سالم جهانی و نیز پرورش و رهنمایی ذوق و استعدادهای هنری و زیبایی شناسی.
- آگاهی از تاریخ و فرهنگ و تمدن ملی و اسلامی افغانستان و جهان.
- حفظ اصالت و انکشاف فرهنگ، آداب و سنن پسندیدهٔ جامعه افغانستان.
- انکشاف مهارتهای هنری از طریق تمرین وفعالیت انفرادی و جمعی.

د- اهداف مدنی و اجتماعی

- تعقیب اهداف ذیل در انکشاف موقت شاگردان بحیث اعضای یک فامیل، محل، منطقه، اجتماع ملی و بین المللی کمک خواهد کرد.
- تقویهٔ روحیهٔ برادری، تعاون، صلح، عدالت اجتماعی، همبستگی ملی و بین المللی.
- انکشاف حس خیر خواهی و ارتقای فضایل اخلاقی، ضدیت با جنگ و دهشت افگنی و قتل انسان به ناحق و مبارزه با مواد مخدر.
- تقویهٔروحیهٔ احترام به قانون و رعایت آن، حمایت از حقوق قانونی همگانی بدون درنظر داشت قوم، جنس، سن، موقف اقتصادی اجتماعی، وابستگی سیاسی و امثال این‌ها.
- انکشاف روحیهٔ مشارکت درفعالیت‌های دینی، هنری، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی.
- تقویهٔ روحیهٔ انتقاد و انتقادپذیری، حوصله مندی و احترام به آرأ، اندیشه‌ها وافکاردیگران.
- رشد وانکشاف روحیهٔ احترام به شخصیت افراد و رعایت آداب معاشرت در روابط اجتماعی.
- ایجاد روحیهٔ حل مسالمت آمیز اختلافات و بر خوردها به طور صلح آمیز و سازنده.
- ایجاد روحیهٔ استفاده از تجارت و دستاوردهای علمی و تخنیکی جامعه بین المللی.
- تقویت روحیهٔ احترام به کرامت انسانی و دانستن اساسات حقوق بشر.
- رشد روحیهٔ احترام به مقام انسانی زنان و حمایت از حقوق آنان.
- تقویت روحیهٔ رعایت حقوق بزرگان، همسایه گان، هموطنان و موازین جامعه مدنی.

هـ - اهداف اقتصادی

- درک ضرورت انکشاف اقتصادی جامعه و ارتباط آن با اقتصاد خانواده.
- درک ارزش و اهمیت کار و تقویهٔ روحیهٔ اشتغال در مشاغل مفید.
- ایجاد روحیهٔ صرفه جویی، قناعت و پرهیز از اصراف و تجمل گرایی.
- شناخت منابع اقتصادی کشور و شیوه‌های مناسب استخراج و استفاده از آن‌ها و پرورش روحیهٔحراست از اموال و دارای‌های عامه.

۲-۱- اهداف عمومی دورهٔ متوسطه از صنف ۷ تا ۹

۱- شاگردانی که دورهٔ ابتدایی را موفقانه سپری نمایند، طبق خواهش خود شامل این دورهٔ تعلیمی و تربیتی می‌شوند.

۲- اهداف این دوره انتخاب مسیرهای مختلف زنده گی مطابق با استعداد و علاقه شاگردان و با درنظر داشت ضرورت‌ها و امکانات کشور می‌باشد.

هدف کلی این دوره را به قرار زیر می‌توان درنظر داشت:

۱. تقویت دستاوردهای تعلیمی و تربیتی دوره‌های گذشته و آماد گی برای دورهٔ بعدی.

۲. توسعهٔ معلومات و تعمق و کارعملی در مسایل دینی، اخلاقی و مبانی اعتقادی و آشنایی مزید با دانش اسلامی.

۳. انکشاف روحیهٔ خود شناسی به منظور معرفت بیشتر با خداوند (ج).

۴. تشخیص استعدادهای شاگردان در رشته‌های مختلف درسی.

۵. گسترش معلومات و انکشاف حس کنجکاوی شاگردان در بارهٔ محیط زیست، قوانین طبیعت، علوم و تجارب پیشرفتهٔ بشری که با مفاهیم و سایل و اساسات ساینس استوار باشد.

۶. انکشاف متوازن آموزش زبان‌های رسمی کشور، تقویهٔ زبانهای مادری و زبانهای خارجی و انکشاف سویهٔ علمی شاگردان در افادهٔ مرا مها به صورت تحریری و شفاهی.

۷. انکشاف روحیهٔ اخوت، تعاون صلح وهمبستگی ملی، ضدیت با جنگ غیر مجازو قتل‌های ناحق، مبارزه با مواد مخدر و نفی انواع تبعیض و تعصب وسمت دهی شاگردان در راستای رقابت‌های سالم در کارها و فعالیت‌های شایسته.

۸. رشد مهارتهای تصمیم گیری شاگردان برای انتخاب شغل مطابق با ذوق، علاقه و استعداد آنها.

۹. پرورش روحیهٔ مسؤولیت پذیری و انکشاف معلومات شاگردان در فعالیت‌های دینی، هنری، فرهنگی و اجتماعی.

۱۰. پرورش علاقهٔ شاگردان به کار، سعی و تلاش در جهت فراهم ساختن زمینه‌های علمی آن.

۱۱. انکشاف مهارتهای سنجش خودی در پروسه‌های آموزشی.

۱۲. مواظبت از صحت جسمی خویش.

۲- معرفی برنامهٔ درسی هنر.

۲-۱ هنر چیست؟

از برداشت و احساس اشخاص متفاوت تعریف‌های مختلف در زمینهٔ هنر ابراز و ارائه شده است. مردم مطابق توان و استعداد علمی وهنری، ذوق و میل شخصی، فلسفی، اجتماعی و سیاسی این کلمه را تعبیر و تفسیر کرده اند.

کلمه هنر در سانسکرت از دو کلمه (هو) به معنای نیک یعنی هر چیزی خوب و نیک که داری فضایل و کمالات است و (نر) یا (نره) به معنای زن و مرد تشکیل شده است. این کلمه به ز بان دری وارد شده است و در

اوستا به شکل (هونر) آمده است که از صفات اهورا مزدا به معنای نیک و خوب است. پس از دورهٔ اسلامی به صـورت (هنر) و به معنای انسان کامل و فرزانه و هم به معنای کمال و فضیلت آمده است. در دایرة المعارف به فعالیـت‌هـای مانند: نقاشی؛ طراحی، گرافیک، معماری، موسیقی، شعر، تیاتر و سینما را هنر می‌گویند.

یک تعریف قاطع و یک جانبه قناعت اشخاص متفکر و مبتکر را فراهم کرده نمی تواند به این ارتبـاط چنـد جمله از نظرها و تعریف‌های اشخاص مختلف در بارهٔ هنر مختصراً نگاشته می‌شود.

۱- تبارز قدرت خلاقهٔ انسان و برداشت او از محیطش که آن را با نیکو ترین وجه ادا نماید، هنر است.

۲- هنر عبارت از زیبایی شناسی است.

۳- هنر عامل بزرگ پرورش فکری وتکامل نفسانی و اخلاقی است.

۴- هنر پدیدهٔ است اجتماعی که در بطن اجتماع زاده می‌شود.

۵- هنر عبارت از زنده گیست و زنده گی بدون هنر بقایی نخواهد داشت.

۶- هنر پیام صلح یک نسل به نسل دیگر است.

۷- هنر برای ارواح نا آرام و خشمگین داروی مسکنی است.

۸- هنر مجموعه درک احساس در بشر است.

بخش‌های هنر: هنر که زادهٔ دیدن، تفکر، برداشت و احساس انسان از محیطش مـی‌باشـد بـه سـه بخـش وسـیع و عمده، تقسیم می‌شود.

الف: هنرهای خطی ب: هنرهای صوتی ج: هنرهای حرکی.

هنرهای خطی: شامل نقاشی، رسامی، خطاطی، حکاکی، مینیاتوری، گرافیـک و مهندسـی مـی‌باشـد. هـر فعالیـت هنری که توسط نقطه، خط و رنگ بنا می‌شود و به روی یک سطح یا صفحه طرح و دیزاین میگردد ارتبـاط بـه هنـر خطی دارد که نقاشان، خطاطان، طراحان، مهندسان در این گروپ شامل اند.

هنرهای صوتی: هنرهای صوتی عبارت از کشیدن آواز است چه از حنجرهٔ یک انسان و یا از آلهٔ موسـیقی کـه فقـط منظور از تولید صوت باشد، در زمرهٔ هنرهای صوتی محسوب میشود که به اساس آن ما همهٔ آواز خـوان‌هـای خـوش آواز و نوازنده گان خوش نواز را هنرمند خطاب می‌کنیم.

هنرهای حرکی: این گروپ از هنرها فقط به حرکت ارتباط دارد؛ مانند: تیاتر یعنی اکت و تمثیل در امه‌هـا، تحقـق بخشیدن نمایش نامه‌های تمثیلی، اتن ملی، و حرکات موزون سرکس، اکروباتیک، جمناستیک‌های زیبـا و نمایـشات مانند: آب بازی و دیگر نمایشات وحر کاتی که جنبه علمی تربیوی و مسلکی داشته باشد.

۲-۲- هنر دردورهٔ متوسطه از صنف ۷- تا ۹

از بین سه گروپ هنرهای یاد شده، رشته‌های نقاشی و کاردستی که مورد علاقهٔ زیاد شاگردان دورهٔ متوسطه است و شرایط اجرای آن در مکاتب مهیا است، انتخاب و در پروگرام گنجانده شده است. در کنار این رشتهٔها شاگردان با هنرها و هنرمندان کشور آشنا می‌شوند. همچنین نگاهی کلی و گذرا بر سیر هنر در تاریخ جهان نیز آگاهی حاصل می‌نمایند.

۳-۲ –اهمیت آموزش هنر

تدریس مضمون هنر، به عنوان یک فن حیاتی و مسلکی از یک منظر باعث پرورش قوای تخیل، دقت، تمرکزحواس، رشد ذهنی و مهارتهای تفکر است، حس زیبا شناسی را پرورش می‌دهد و باعث ایجاد آرامش و تأمین صحت روانی فرد می‌شود. از نظر دیگر مضمون آرت متمم و مکمل سایر مضامین ساینس و علوم اجتماعی است. اهمیت تعلیم هنر منحیث یک جزء ضروری تربیت اطفال و نوجوانان در کلیهٔ نقاط جهان به صفت یک حق مسلم قبول شده است. تدریس هنر برای شاگردان برای این منظور است که به شاگردان حق آن داده شود تا عواطف وتخیلات خود را آزادانه از طریق استعمال رنگ، خط، شکل، کارهای دستی، نطق و بیان، موسیقی و حرکات بدنی ترسیم و مجسم نمایند، در پهلوی آن نیروی ابتکار وابداع در آن‌ها انکشاف یافته در بهتر ساختن اوضاع اجتماعی و اقتصادی محیط زیست شان تأثیر گذار مثبت و مطلوب باشند: بناءً هدف تدریس این مضمون اجتماعی و مفید در سویه‌های ابتدایی، ثانوی، دوران کودکی و جوانی بیشتر محسوس بود؛ فلهذا در تعلیم و تربیه آن سعی و کوشش بیشتر تأکید شده است.

فعالیتهای هنری ذهن شاگردان را برای بهتر آموختن و اکمال اهداف تمام مضامین شامل نصاب تعلیمی انکشاف بخشیده، حس ابتکار، تقویهٔ قوهٔ بینش، اعتماد به نفس، زیبایی شناسی و علاقه مندی شاگردان را با محیط زیست شان تقویت بخشیده، جرأت شان را برای استعمال اشیاء و لوازم در پهلوی مهارت‌های ضروری بهتر ساخته، اشخاص را با استعداد متفکر و معتقد به خود شان ببار می‌آورد که درساحهٔ کار و فعالیت‌های روزمرهٔ اجتماعی و سعت نظر بیشتری را کسب نموده، دراجرا و تعمیق فعالیت‌های مربوط و انجام دادهٔ خود اشخاص مفید و مقنع میباشد. چون در تعلیم و تربیهٔ جوامع عصر حاضر فعالیت‌های هنری شکل حیاتی را به خود اختیار نموده؛ بنابر این هر آنچه به حیات ما، زنده گی روزمرهٔ ما و بالاخره رشد و انکشاف استعدادهای جوانان و اطفال ما رابطه داشته باشد، طبعاً احتیاج شدید به تدریس و تقویهٔ آن احساس میگردد.

۴- ۲- اهداف آموزش هنر:

از مطالعۀ مفردات مضمون هنر بر می‌آید که تربیۀ هنری ممد خوب و موثر جهت تفکیک و شناخت خـوب و بد، زیبا و زشت بوده با مراعات تسلسل منطقی در نصاب تعلیمی مـی‌باشـد کـه اهـداف آن مثبـت اسـت. هنـر بـا افاده‌های شکلی و تصویری متون عموم مضامین با مؤثریت اهمیت دارد که ضرورت هر مضمون است.

الف- مقاصد کلی آموزش هنر

نتایج تعلیمی مضمون هنر (اهداف عمومی هنر)

بعد از تدریس مضمون هنر ازشاگردان چنین انتظار می‌رود:

- احساس و درک عظمت خداوند(ج) در پیدایش کاینات و آنچه در آن است.
- درک مهارت‌های اساسی برای کارهای هنری.
- آشنایی با میراث‌های فرهنگی ملی و غنی سازی ارزشهای هنری و فرهنگی کشور و جهان.
- احساسات روانی و آشنایی فکری شاگردان با هنر.
- احساس و توانایی حل پرابلمهای خودی و پیش آمده.
- تقویۀ توازن فکری شاگردان در درک خوب و بد راجع به حیات روزانۀآنها.
- تقویه حصول زمینه رشد استعدادهای شاگردان راجع به ضرورت‌های حیاتی روزانۀ آنها
- احساس وطن دوستی، هنر دوستی، فرهنگ دوستی از طریق مناسبات دینی، هنری و فرهنگی.
- سهم گیری شاگردان در آبادی کشور شان از طریق فعالیت‌های هنری.
- استفاده از مواد سادۀ محیطی عصری پیشرفتۀ جهان.

ب: اهداف اموزشی درس هنر در دورۀ اول متوسـطه (صـنوف هفـتم، هـشتم و نهـم) بعـد از تـدریس مـضمون هنـر ازشاگردان انتظار می‌رودکه:

- کسب مهارت‌های اساسی برای انجام کارهای هنری.
- احساس و درک عظمت خداوند(ج) در پیدایش طبیعت و کاینات.
- آشنایی با تحقیقات علمی وغنی سازی پدیده‌های هنری و فرهنگی افغانستان و جهان.
- احساسات روانی و آشنایی فکری شاگردان.
- احساس حل پرابلم‌های خودی.
- تقویۀ توازن فکری شاگردان و درک خوب و بد راجع به حیات روزانۀ آنها.
- تقویۀ حصول زمینۀ رشد استعدادهای شاگردان راجع به ضرورتهای حیاتی روزانۀ آنها.
- تصمیم گیری لازم در حل مشکلات پیش آمده.
- احساس وطن دوستی، هنردوستی، فرهنگ دوستی از طریق مناسبات دینی هنری و فرهنگی.
- سهم گیری شاگردان درآبادی وطن با فعالیتهای هنری.
- استفاده از مواد سادۀ محیطی و عصری پیش رفتۀ جهان.

با در نظر داشت اهدافی که در بالا ذکر شده، شاگردان باید تحت این شرایط مضمون هنر را فـرا گیرنـد تـا بتواننـد مـشکلات روزانۀ هنری خویش را رفع نمایند و معلم نیز متوجه باشد که از چوکات فوق نه فراتر رود و نه باز ماند.

۵- ۲- نظر کلی به پروگرام درسی هنر

هنر به عنوان مضمون مستقل در کنار سایر مضامین صنوف مختلف قرار دارد که در پلان تعلیمی دورهٔ اول ثانوی (متوسطه، از صنف۷- تا ۹) هفته ای یک ساعت به آن اختصاص داده شده است.

مفردات مضمون هنر و تدریس آن در صنف ۹ باید طوری ترتیب شده باشد که شاگردان بتوانند تجربه‌های ارزشمند هنری به دست آورند. شاگردان باید با دقت، تمرین و تکرار، کاوش و تداوم را یاد بگیرند که چگونه یک اثر هنری را درک کنند: چگونه یک اثر هنری را ایجاد کنند و چگونه در بارهٔ یک اثر هنری قضاوت کنند. فعالیت هنری باید برای شاگردان معنا دار و لذت بخش باشدتا با علاقه مندی آن را انجام دهند و بتوانند تجربه‌های حاصل از آن را در خارج از صنف و در زنده گی خود به کار ببرند.

با مشاهدهٔ آثار هنری گذشته و حال تجربه‌های بصری خود را تقویت ببخشند و درک آنها از ظرایف آثار هنری بیشترشود. همچنین تأثیر پیشرفت تمدن و تکنولوژی را می‌توانند در هنر دریابند.

فعالیت‌های آموختن هنری؛ مانند: یک مسأله برای شاگردان طراحی می‌شوند که انگیزهٔ درونی آنها را برای تولید آثار هنری فعال کند. آنها را به فکر وادارد تا برای انتخاب و پرورش مفکوره خود انتخاب ابزار و روش کار تصمیم بگیرند. از این تصمیم گیری‌ها کمک میگیرند تا برای مسایل و مشکلات حیات روزانه، بهتر آماده شوند؛

بنابر این می‌توان گفت که هنر به چهار رکن اساسی: زیبایی شناسی، تاریخ هنر، تولید هنری و نقد هنری استوار است. هر چهار رکن با ارزش و همسان در فعالیتهای هنری شاگردان مطرح می‌شود و نقش خود را باز می‌کند. در طی انجام فعالیت‌های هنری و مشاهده‌های شاگردان بر مبنای این چهار رکن تربیت هنری انکشاف می‌یابد.

۶- ۲- عناوین آموزشی هنر در صنف نهم

موضوعات آموزشی درس هنر صنف نهم از مفردات مضمون هنر دورهٔ اول ثانوی (متوسطه، ازصنف۷تا ۹) به دست آمده است.

در جدول الف- موضوعات آموزشی درس هنر، جدول وسعت و توالی مفاهیم، دانش‌ها و مهارت‌های درس هنر و در جدول ب- راهنمای تدریس موضوعات آموزشی صنف نهم ملاحظه میشود.

موضوعات هنری باید برای شاگردان دارای معنا و لذت بخش باشد تا با علاقه مندی آن را انجام دهند و بتوانند تجربه‌های حاصل از آن را در خارج از صنف و زنده گی خود به کار ببرند با مشاهدهٔ آثار هنری گذشته و حال تجربه‌های بصری خود را تقویت ببخشند و درک آنها از ظرایف آثار هنری بیشترشود. همچنین تأثیر پیشرفت تمدن و تکنولوژی را در هنر درمی یابند.

۱- مسوده نصاب تعلیمی دوره‌های تعلیمات ثانوی (از صنف۷تا ۱۲) – کابل، ۱۳۸۵ –ص ۱۲.

مفردات دورهٔ متوسطه مضمون هنر صنف نهم

۵ - ۲ موضوعات آموزشی هنر در صنف نهم

الف- عناوین آموزشی و جدول وسعت و توالی مفاهیم

محور عمومی مضمون	محورهای فرعی عناوین	تدریج مفاهیم	دانش	مهارت
رسم و تصویر	طبیعت	• نقاشی طبیعت ساکت. • نقاشی طبیعت زنده.	• آشنایی با اصول موضوعات طبیعت ساکت. • آشنایی با اصول موضوعات طبیعت زنده.	• یک موضوع را مرتب می‌کنند برای نقاشی طبیعت ساکت. • استفاده از طبیعت در کارهای هنری. • با استفاده از مواد رنگی گونا گون برای نقاشی موضوعات از طبیعت ساکت و زنده.
طراحی و کار دستی	پایه‌های طراحی اصول طراحی گرافیک کارهای دستی	آرمانی نسبت و تناسب پوسترهای تبلیغاتی	• آشنایی با ارزشهای تون رنگی. • ملاحظه نسبت و تناسب شکل‌ها. • آشنایی با تناسب بین اشکال. • آشنایی با وسایل تکنالوژی عصری برای عناصر هنری. • آشنایی با پایه‌های هنر ملی.	• به کار گیری تون رنگی برای رنگ آمیزی مساحتها و شکلها. • • با استفاده از اصول و پایه‌های طراحی بر ای تصمیم گیری در اشکال هنری حاوی ارزشهای زیبایی و کاری. • • طراحی کردن پوسترهای تبلیغاتی. • بکار گیری طراحی در کارهای هنر ملی. • بکارگیری از وسایل بخاطر کندن کاری و سوزاندن چوب درآثار هنری.

رسم	تزیینات	• کندن کاری چوب • سوزاندن چوب • کندن کاری روی گچ، مرمر وشیشه. • شکل دادن خاک‌های رنگی • تزینات اسلامی و عناصر آن.	• آشنایی با معنی رنگ‌های شفاف و پر رنگ. • آشنایی با رنگ‌های هنر اسلامی • آشنایی با امکانات خطوط در نقاشی و (سکیج)	• انجام یک کار هنری که درآن شفافیت و پررنگی به مشاهده رسد. • استفاده از رنگها درهنر اسلامی. • با استفاده ازامکانات خطوط در نقاشی شکلها (سکیج) بدون تفصیل. • استفاده از خطوط در رسمها و نقاشی.
تاریخ هنر	هنر تمدن ما قبل از اسلام هنر در افغانستان هنر عصر حاضر	• هنر یونانی. • هنر رومانی. هنرمندان افغانستان و مکاتب هنری در افغانستان. مکاتب هنر عصر حاضر.	• آشنایی با هنر و فرهنگ یونانی. • آشنایی با هنر و فرهنگ رومانی. • آشنایی با هنرمندان افغانستان و آثار هنری ایشان. • آشنایی با مکاتب هنری عصر حاضر: • عصر نهضت. • کلاسیک. • کلاسیک نو. • واقعی. • تعبیری. • کولاژ(جابه جا کردن) قرار دادن رنگها و اشیأ پی یک دیگر.	• تحلیل و بررسی هنر و فرهنگ یونانی. • تحلیل و بررسی هنر و فرهنگ رومانی. • جستجو در مورد بیوگرافی و اثر هنری هنرمندان افغانستان. • مشاهدات از مهمترین مدارس هنری افغانستان • مشاهدۀ یکی از مکاتب هنری و نتیجه بررسی آن را بنویسد. • مقایسه بین کارهای انتخابی از عصر نهضت. • مقایسه بین کارهای انتخابی از هنر عصر حاضر.
هنر و کمپیوتر	انترنت برنامه نقاشی	• بررسی در بارۀعکس‌های هنری. • ابزار برنامه نقاشی • بکار گیری یک تابلو سادۀ نقاشی با استفاده از برنامه نقاشی.	• شناسایی با ابزار نقاشی در کمپیوتر. • آشنایی با راه‌های جستجوی موضوعات مختلف در انترنت.	• استفاده از ابزار برنامۀ نقاشی و طراحی در کمپیوتر. • پیدا کردن موضوعات مختلف از انترنت. • برقراری رابطه با دیگران از طریق انترنت. • استفاده از انترنت بطور صحیح.

ب- جدول راهنمای تدریس هنر آموزشی صنف نهم

شماره درس	عنوان درس	عملی	نظری	تعداد ساعات
۱	نقاشی با لکه‌های رنگی	❊	❊	۱
۲	تاریخ هنر افغانستان (معاصر)	❊	❊	۲
۳	تاپه کاری با مواد مصنوعی	❊	❊	۱
۴	شبکه کاری با گل	❊	❊	۲
۵	هنر غرب	❊	❊	۱
۶	طراحی و نقاشی جنتری	❊	❊	۲
۷	هنر معاصر غرب	❊	❊	۲
۸	ساختن کاردستی با قطی با طله کاغذی	❊	❊	۲
۹	کاپی از نقوش هندسی	❊	❊	۲
۱۰	آشنایی با مؤسسات هنری افغانستان	❊	❊	۱
۱۱	نقاشی از شعر	❊	❊	۱
۱۲	آشنایی با کمپیوتر	❊	❊	۱
۱۳	کاپی از یک میناتور ساده	❊	❊	۲
۱۴	آشنایی با انوع گلدوزی	❊	❊	۱
۱۵	اجرای یک گلذوزی ساده	❊	❊	۲
۱۶	آشنایی با هنرمندان افغانستان	❊	❊	۱
۱۷	تهیهٔ نقش برجسته از آیت قرآنی	❊	❊	۲
۱۸	استفاده از پروگرام**PAINT** برای نقاشی در کمپیوتر	❊	❊	۲
	آشنایی با موزیم‌های ملی			
	فهرست منابع	جمع		۲۸ ساعت

۷- ۲- اهداف نهایی آموزش هنر

آموزش هنر را می‌توان با فعالیت‌هایی از طریق به کار گیری‌های ذیل انجام داد.

الف- تدریس مستقیم هنر

معلم محترم می‌تواند از طریق این روش مفاهیم (اصطلاحات)، معلومات نظری و متن‌های وارده در کتاب درسی را تدریس نماید. و این روش از طریق یک سخنرانی کوتاه و نمایش مسلسل برای بعضی از مهارت‌ها عملاً انجام یابد. معلم محترم می‌تواند بعضی از سؤالها را مطرح و آن را با شاگردان مباحثه کند.

ب- آموزش در کار گروهی

معلم محترم می‌تواند ازطریق این روش به شاگردان در تعلیم آموزش هنر از طریق گروه‌ها جهت تقویت نقش آنان در همکاری با اعتماد متقابل فعالانه کمک کند و تعدادی از مهارت‌های هنری را دریک ساعت درسی اجرا نماید و هم چنین معلم محترم می‌تواند کارهای گروهی را با شرکت گروه‌های از شاگردان عملاً انجام بدهد.

ج- روش گفتگو حل مشکلات

این استراتیژی و یا روش از مناسب ترین روش‌ها برای انجام فعالیتها وایجاد کارهای هنری به شمار می‌رود و آن عبارت از: جستجو دراشکال طبیعت، رنگها، خطوط، مساحتها و سایه‌های آن در طبیعت می‌باشد.
جهت تربیت عناصر کار هنری تجربه کردن و به کار گیری جاگزینه‌ها و راه حل‌ها و همچنین انتخاب موضوعات و تفکر و روشهای تعبیر می‌باشد.

د – روش فعالیت‌های پروژه یی (یک کار)

معلم از طریق این روش جهت تولید کارهای بزرگ هنری که در مکتب وجامعه محلی پیروی میکند. مثال: اجرای پروژه‌های بزرگ مانند: ترسیم دیوارها، کارهای ساختمانی و غیره. هم چنین به وسیلهٔ این روش می‌توان بازدید علمی در یکی از کارگاهای تولید پدیده هنری در تنظیم مطالعات و پژوهش درباره آن انجام داد. این روش استقلالیت شاگردان را تقویت می‌بخشد و به آنان مسؤولیت، کسب مهارت‌های گوناگون زنده گی را می‌دهد.

هـ - روش تفکر انتقادی

با این روش زمینه برای شاگردان جهت بکار گیری مهارت‌های عالی معرفتی ایجادمی شود؛ مانند: ترکیب، تصحیح، ارزیابی و تفکر عمیق درحل پرابلم‌ها و همچنین گذاشتن فرضیه‌ها و سؤال‌های جای گزینی راه حل‌ها، و طرح ریزی‌ها به شاگردان فرصت می‌دهد که مهارت‌های تفکر را از طُرُق ملاحظه، طبقه بندی تصنیف، قیاس، ارتباط، پیش بینی و تجربه کردن انکشاف بدهد.
نقش معلم در این روش پرسیدن در بارهٔ این مهارت‌ها تحکیم اعتماد خود شاگردان نهفته است.

و- روش نمایشی

با این روش معلم محترم به نشان دادن یک شکل طبیعی یا دست ساختهٔ انسان، یک تصویر یا یک وسیله، مفاهیمی را به شاگردان آموزش می‌دهد و اطلاعاتی به آن‌ها می‌دهد تا برای شروع فعالیت هنری آماده شوند.

ح- روش توضیحی

با این روش معلم محترم در مورد یک مفهوم، (نقاشی) وسیله یا روش اجرای یک فعالیت برای شاگردان توضیح می‌دهد و آنها را با روش کاربرد آن مفهوم یا وسیله و شروع فعالیت هنری آشنا می‌سازد.

۸-۲- مواد لازم برای عملی ساختن پروگرام درسی:

الف- ارتباط با طبیعت

هر آن چه در طبیعت وجود دارد، زمین، آسمان، گیاهان، جانوران، ماهیان، پرنده گان، سنگها، برگها، میوه‌ها و...... تصویر آنها برای مشاهده و الهام گرفتن از شکل‌ها، رنگها و..... استفاده می‌شود. بعضی از این مواد؛ مانند: سنگ‌ها و برگ‌های خشک شده در فعالیت‌های هنری به کار می‌رود.

ب- در رسم و تصویر

انواع کاغذ و مقوا برای زمینهٔ کار، کاغذترس (شفاف) برای کاپی کردن، و مواد دیگر مانند: پنسل رنگه، رنگ آبی، رنگ پلاستیک، پودرهای رنگهٔ نباتی؛ مانند: زرد چوبه و پودرهای رنگهٔ معدنی مثل لاجورد و هم ابزارکمکی؛ مانند: مویک، پلیت و ظرف آب، مواد طبیعی و مصنوعی برای تاپه کاری و کمپیوتر مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ج- در طراحی و کاردستی

انواع کاغذ و مقوای رنگی با ضخامت‌های مختلف، کاغذ باطله، خط کش، قیچی، سرش مایع و سکاشتیپ، گل رس، آشگز، پلاستیک، لباس کار، ابزار نوک تیز، ابزارنقش دار، مهره‌های رنگه، شاخ و برگ خشک شدهٔ در ختان، سنگ‌های مختلف، قطی باطله مویک نقاشی و مواد رنگه برای رنگ آمیزی کاردستی، ورنس برای ثابت کردن رنگ‌ها استفاده می‌شود.

د- در تاریخ هنر و آشنا یی با هنرهای افغانستان

بازدید از موزیم‌ها، گالری ملی، نمایشگاه‌ها، کارگاه‌های تولید هنری و مدارس و مؤسسات هنری، دیدن کتاب‌های تاریخ هنر و تاریخ تمدن و فرهنگ برای این درس‌ها مفید است.

۹-۲- استراتیژی‌های ارزیابی

کتاب رهنمای تدریس هنر از سه بخش: نقاشی، کاردستی، و اشنایی با تاریخ هنر تشکیل شده است. معلم محترم با پیروی از استراتیژی‌های ذیل می‌تواند امر ارزیابی را در پایان هر نیم سال انجام دهد. برای پایان نیم سال اول ۴۰ نمره و برای پایان نیم سال دوم ۶۰ نمره برای تطبیق کتاب هنر درنظر گیرد و متناسب با کیفیت فعالیت‌های شاگردان در صنف به آنها نمره دهد.

الف- شیوهٔ ارزیابی کارعملی

ارزیابی شاگردان نسبت به فعالیتهای کارعملی ذیل انجام گیرد.

- مهارت عملی که توسط شاگردان در داخل یا خارج صنف انجام می‌یابد.
- ارائه کارهای هنری با تحلیل و مناقشه آن.
- نمایشگاه‌های آموزش هنری و چگونه گی مشارکت شاگردان در آن.
- مناقشهٔ شاگردان در جریان درس.

ب- ارزیابی به شیوهٔ تحریری

با این استراتیژی معلم محترم شاگردان را ارزیابی ودرس آنان را قیاس مـی‌کنـد و همچنـین معلومـات و مهارتهـای زمینه‌های گوناگون تعلیم را از طریق نکات ذیل درک می‌کند.

- نظریات نوشته شده درتمرین‌ها.

ج- **ارزیابی به شیوه ملاحظه**

- معلم محترم به این استراتیژی نکات ذیل را ملاحظه می‌کند.
- کارعملی شاگردان درجریان انجام دادن مهارت های هنری.
- درک اجرای مهارتها.
- طرز استفاده از سامان و مواد خام.
- برخورد با دیگران.
- ملاحظهٔ رفتار شاگردان در صنف.
- طرز تفکر شاگردان.

د- ارزیابی در زمینهٔ مهارت‌های ارتباطی

- ارزبایی شاگردان طبق نکات ذیل انجام می‌گیرد:
- اندیشه‌ها.
- گرایش‌ها.
- طرز تفکر و راه حل مشکلات.
- چگونه گی انکشاف از طریق گفتگو ومباحثه.

هـ - ارزیابی به شیوهٔ ارزیابی خودی.

- این استراتیژی مختص به شاگردان است که در بهتر شدن کار با آنها کمک می‌کند.
- ارزیابی خودی از لحاظ آموزش.
- آشنایی با انکشاف خود در طول زمان.
- مشارکت فعالانه در آموزش.
- آشنایی با نکات قوی وضعیت خود.
- تحمل مسؤولیت.
- احساس شاگردان به انجام دست آوردهای موفقیت آمیز.

۱- ۲- وسایل ارزیابی

معلم محترم می‌تواند وسایل ذیل را برای جریان ارزیابی به کار برد:

الف- لستهای مراقبت (جدول)

ب- این وسیله برای معیاری مشخص که دارای یک پاسخ (نه یا بلی) است، مناسب است.

این وسیله برای معیاری که دارای علامت گذاری، اعلی، عالی، خوب، متوسط و ضعیف یا (۱، ۲، ۳، ۴، ۵) میباشند، مناسب است.

نمونه، درجههای تقدیر در جدول زیر را ملاحظه کرده میتوانید. معلم میتواند نمونههای مشابهی را بسازد.

شماره	دلالتهای عمل کرد (معیارها)	سطح عمل کرد				
		۱	۲	۳	۴	۵
۱	وضاحت شفافیت و تراکم رنگه					
۲	بکارگیری شفافیت در کار هنری					
۳	نظافت شکل					
۴	پاک بودن سامان و لوازم					
۵	انجام کار در زمان تعیین شده					
۶	دقت کردن در کار هنری					
۷	تحمل و تکمیل کار					

ج- درجههای تقدیر لفظی

این وسیله برای ارزیابی مهارتها و زمینههای آموزش در تدریس آموزش هنر مناسب است.

د- ثبت توصیف مسیر آموزش.

این وسیله با عنوان سجل مخصوص شاگرد است که درآن ملاحظات و چگونه گی آموزش خود را مینویسد.

هـ- سجل داستانی (سجل معلم)

معلم درآن ملاحظات مخصوص هر شاگرد، انکشاف و کسب معرفت و مهارت او را مینویسد.

مثالهای زیر برای بکار گیری استراتیژیهای ارزیابی و ابزارهای آن بر آورده میشود:

- ار زیابی شاگردان در مهارت شفافیت و تراکم رنگها.
- استراتیژی ارزیابی دقیق به عمل کرد.
- وسایل: درجۀ تقدیر.

فصل دوم: تدریس موضوعات آموزشی

در فصل اول این کتاب با کلیات ومفردات مضمون هنر آشنا شدید. در این فصل، تقسیم بندی کتاب رهنمای تدریس هنر به چهار بخش یعنی مبادی هنرهای تجسمی، نقاشی، کاردستی، و آشنایی با تاریخ هنر را در جدول ملاحظه می‌کنید. شاگردان از طریق این تقسیم بندی روحیه جستجو، توجه به موضوعات مختلف، مشاهدۀ دقیق وآنچه که در محیط وجود دارد، علاقه به تاریخ، فرهنگ و هنرهای ملی را در خود انکشاف می‌دهند و بخشی از نیازهای فرهنگی و هنری آنها تأمین می‌شود.

پلان سالانه تدریس که زمان آموزش هر مضمون را، برای ولایات سرد سیر و گرمسیر نشان می‌دهد در جدول‌های ۱ و۲ درج گردیده است. پس از آن در راهنمای تدریس موضوعات آموزشی به ترتیب مبانی هنری تجسمی، نقاشی، کاردستی، و آشنایی با تاریخ هنر را مطالعه می‌کنید.

در هر قسمت دانستنی‌های معلم و توضیحاتی که در بارۀ درس‌های مرتبط با آن نوشته شده و در پایان، تمام نمونۀ پلان روزانه طرح شده که شما را در تدریس بهتر کتاب یاری می‌کند. در آخر کتاب هم فهرست موزیم‌های کشور و فهرست منابعی که برای مطالعۀ بیشتر مفید تشخیص شده ارائه گردیده است.

۱- پلان سالانه

یک سال تعلیمی ۹ ماه است. در ولایات سرد سیر سال تعلیمی از ۱۵ حوت آغاز می‌شود. شاگردان در این ولایات، فصل‌های بهار، تابستان، و خزان به مکتب می‌روند. و درس می‌خوانند که ۲۸ هفته، تعلیمی را در بر می‌گیرد هر فصل سه ماه و هر ماه چهار هفته دارد دو هفتۀ آخر ماه سرطان به امتحانات اختصاص دارد و در دو هفتۀ آخر ماه اسد شاگردان مرخص می‌شوند. ازاول ماه قوس الی پانز دهم، امتحانات آخر سال و سپس رخصتی آخر سال شروع می‌شود.

در ولایات گرمسیر سال تعلیمی از اول خزان شروع می‌شود. امتحانات از اول ماه جدی الی پانزدهم جدی است و دو هفته آخر ماه جدی شاگردان رخصت می‌شوند. اول ماه جوزا الی پانزدهم امتحانات آخر سال تدویر می‌گردد و سپس رخصتی آخر سال آغاز می‌شود. در این ولایات هم شاگردان ۲۸ هفته تعلیمی دارند.

در چوکات درسی صنف نهم در هر هفته یک ساعت به تدریس مضمون هنر اختصاص دارد؛ بنابر این (۱۸)درس هنر این صنف به ترتیب در جدول (۱-۲)پلان سالانه ولایات سرد سیر و در جدول سالانه ولایات گرمسیر درج گردیده است. بهتر است معلم محترم این درس‌ها را با همان ترتیب که در جدول آمده، برای شاگردان ارائه دهد. شروع درس‌ها با سؤال برای ایجاد انگیزه در ذهن شاگردان و جلب توجه آنها به موضوع است. در آخر هر درس، تمرینهای عملی، گفت و شنود و زمینه کسب تجربه‌های متنوعی پیشنهاد شده که با تأکید بردرس، باعث تحکیم مطالب می‌شود. این روش هنگام تدریس باعث ایجاد فضای ذهنی فعال می‌گردد و همه حواس شاگردان را متوجه موضوع می‌کند.

جدول ۱- پلان سالانه مضمون هنر صنف نهم–ولایات سردسیر

فصل	ماه	هفته اول	هفته دوم	هفته سوم	هفته چهارم
بهار	حمل	نقاشی با لکه‌های رنگی	تاریخ هنر معاصر افغانستان	تاپه کاری با مواد مصنوعی	شبکه کاری با گل
	ثور	شبکه کاری با گل	هنر غرب	طراحی و نقاشی جنتری	طراحی و نقاشی جنتری
	جوزا	هنر معاصر غرب	هنر معاصر غرب	ساختن کاردستی، با قطی کاغذی باطله	ساختن کاردستی با قطی کاغذ باطله
تابستان	سرطان	کاپی از نقوش هندسی	کاپی از نقوش هندسی	امتحانات	امتحانات
	اسد	رخصتی	رخصتی	آشنایی با مکاتب هنری افغانستان	نقاشی از شعر
	سنبله	آشنایی با کمپیوتر	کاپی از یک میناتور ساده	کاپی از یک منیاتور ساده	آشنایی با گلدوزی
خزان	میزان	آماده کردن یک گلدوزی ساده	آماده کردن یک گلدوزی ساده	آشنایی با هنرمندان افغانی	تهیهٔ نقش برجسته ادعیهٔ قرآنی
	عقرب	تهیه نقش برجسته آیت قرآنی	استفاده از پروگرام**PAINT**	استفاده از پروگرام**PAINT** برای نقاشی	استفاده از پروگرام**PAINT** برای نقاشی
	قوس	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی

جدول ۲- پلان سالانه مضمون هنر صنف نهم – ولایات گرمسیر

فصل	ماه	هفته اول	هفته دوم	هفته سوم	هفته چهارم
خزان	میزان	نقاشی با لکه‌های رنگی	تاریخ هنر معاصر افغانستان	تاپه کاری با مواد مصنوعی	شبکه کاری با گل
	عقرب	شبکه کاری با گل	هنر غرب	طراحی و نقاشی جنتری	طراحی و نقاشی جنتری
	قوس	هنر معاصر غرب	هنر معاصر غرب	ساختن کاردستی، با قطی کاغذی باطله	ساختن کاردستی با قطی کاغذ باطله
زمستان	جدی	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی
	دلو	کاپی از نقوش هندسی	کاپی از نقوش هندسی	آشنایی با مکاتب هنری افغانستان	نقاشی از شعر
	حوت	آشنایی با کمپیوتر	کاپی از یک منیاتور ساده	کاپی از یک منیاتور ساده	آشنایی با گلدوزی
بهار	حمل	آماده کردن یک گلدوزی ساده	آماده کردن یک گلدوزی ساده	آشنایی با هنرمندان افغانی	تهیه نقش برجسته آیت قرآنی
	ثور	تهیه نقش برجسته آیت قرآنی	استفاده از پروگرام**PAINT** برای نقاشی	استفاده از پروگرامPAINT برای نقاشی	استفاده از پروگرام**PAINT** برای نقاشی
	جوزا	امتحانات	امتحانات	رخصتی	رخصتی

۱-۲- مبانی هنرهای تجسمی

راهنمای تدریس موضوعات آموزشی دانستنی‌های معلم

هنرهای تجسمی شامل هنرهای مانند: نقاشی، هیکل تراشی معماری می‌باشد که ازدستهٔ موسیقی یا هنرهای صوتی و یا هنرهای نمایشی متمایزاند. آثار هنرهای تجسمی ازنظر بصری اهمیت زیادی دارند؛ به علاوه در هیکل تراشی و معماری گذشته از جنبه بصری، ارزش حجم‌ها و فضاها هم مطرح می‌شود.این آثار ذهنیت هنرمند را تجسم می‌بخشد و آثاری ماند گار استند. عناصر سازندهٔ هنرهای تجسمی که آثار مختلف را شکل می‌دهند، همان اجزای طبیعت هستند، طبیعت شامل شکل‌ها، رنگ‌ها، و بافت‌های گونا گون است و انسان با الهام گرفتن از نمونه‌های طبیعی به ساختن انواع شکل‌ها و رنگ‌ها و بافت‌های مصنوعی دست می‌زنند.

همان گونه که از پیوستن حروف الفبا در زبان، کلمات ایجاد می‌شوند، و می‌توان مفاهیم مختلف را به کمک آنها بیان کرد، نقطه، خط، رنگ، شکل و بافت.

عناصر سازندهٔ مهم ترین عناصر طبیعت، هنرهای تجسمی استند. درهنرهای تجسمی ترکیب این عناصر باعث ایجاد آثارمختلف می‌شود. همان گونه که هر زبان دستور خاص خود را دارد، زبان بصری هم قواعدی دارد. این قواعدارتباط میان عناصر بصری را مشخص می‌کنند؛ مانند: تناسبات میان اندازه‌ها یا شکل‌ها، هماهنگی بین رنگ‌ها یا ریتم، قرار گیری عناصر درکنار هم که تحرک ایجاد می‌کند.

نقطه: اولین و ساده ترین جزء طبیعت نقطه است. ساده ترین شکل نقطه اثر نوک یک پنسل بالای کاغذاست. درطبیعت نقطه‌های زیادی وجود دارد. ستارگان و ماه را از دور به شکل نقطه می‌بینیم. معلم هنر لازم است توجه شاگردان را به دقت درمحیط اطراف و دیدن نقطه‌ها وا دارد.

خط: از قرار گرفتن مجموعه نقاط در کنار هم به وجود می‌آید و حرکت نقطه خط را به وجود می‌آورد. خطوط طبیعت به سه دستهٔ اصلی خطوط منحنی، مستقیم ومنکسر تقسیم می‌شوند. خطوط هم به صورت‌های مختلف درطبیعت دیده می‌شوند. و هم پیرامون هر شکلی یک خط حاشیه وجود دارد که محدودهٔ آن را مشخص و شکل را از فضای اطراف آن جدا می‌کند.به علاوه قرار گیری خطوط درکنار هم ترکیب‌های متنوعی ایجاد می‌کنند که بعضی از آنها دارای ریتم هستند، مانند: خطوط روی بدن گوره خر که ضخیم و نازک هستند و با فاصله منظم در کنار هم قرار گرفته اند.

شکل: در مضمون هنر دورهٔ متوسطه سطوح و حجم‌ها شکل هستند که شامل دو بخشی هندسی و غیر هندسی می‌باشند. آشنا ترین سطح هندسی در طبیعت دایره است؛ مانند: شب چهارده، خورشید، سکه، بشقاب، چرخ، روی میزی گرد و فضای داخل گنبد مساجد.

آشناترین حجم هندسی درطبیعت کره است؛ مانند: بسیاری از میوه‌ها، و ستارگان، تنوع سطوح و حجم‌های غیر هندسی در طبیعت بسیارزیاد زیبا است. شکل برگ‌ها، گلبرگ‌ها، بدن ماهی و پرنده گان، درختان، کوه‌ها و انواع سنگ‌ها و بسیاری پدیده‌های دیگر از انواع حجم‌های غیر هندسی استند.

۱- هرنوع تکرار با قاعده که در خطوط، شکل‌ها، اندازها، رنگها یا بافت‌ها دیده می‌شود، ریتم نام دارد.

رنگ: یکی از مهم ترین عناصر بصری است که اغلب سطح پدیـده‌هـای مختلـف را مـی‌پوشـاند. خـالص تـرین رنگ‌های طبیعی، هفت رنگ رنگین کمان یا قوس قزح است اما انواع رنگ‌های طبیعی در آسمان، دریا، کـوه‌هـا، خاک‌های رنگه، انواع گل‌ها، برگ‌ها، میوه‌ها، بال پروانه‌ها، بدن پرنده گان و ماهی و.... دیده مـی‌شـود. بخـشی از این رنگها مانند: رنگ‌های رنگین کمان رنگ‌های رنگین کمان به صورت نور و بعضی دیگر به صورت مـواد رنگـه استند. مواد رنگه در طبیعت به سه دسته رنگ‌هـای گیـاهی، رنـگ‌هـای حیـوانی و رنـگ‌هـای معـدنی تقـسیم می‌شوند. رنگ‌های گیاهی مانند: زرد چوبه، زعفران، تفاله چای، پوست انار، پوست چهارمغز، پوست پیاز که خود به خودی رنگ ایجاد می‌کند یا پس از جوشاندن، رنگ‌های زیبایی ایجاد می‌کنند. رنگ‌های معدنی؛ مانند: پـودر ذغال، پودر طلا و نقره که پس از ترکیب با روغن یا چسپ به مواد رنگه قابل اسـتفاده تبـدیل مـی‌شـوند. دسـته سوم رنگ‌های استند که اساس حیوانی دارند؛ مانند: رنگ سرخ که از بدن یـک حـشره بـه نـام قرمـز دانـه تهیـه می‌شود یا نوعی بنفش که از جوشاندن صدف دریایی به دست می‌آید. علاوه بـر مـواد رنگـه طبیعـی، انـسان خـود انواع مواد را با ترکیبات کیمیاویی می‌سازد. رنگ‌های مصنوعی هم تنوع زیادی دارند و برای مصارف گونـا گـون؛ مانند: رنگ مالی، رنگریزی انواع و پارچه، رنگ کردن ظروف پلاستیکی، رنگ‌های موتر و مواد رنـگ نقاشـی؛ بـه کار می‌روند.

انواع رنگ‌ها از طریق ترکیب رنگ‌های اصلی به وجود می‌آیند. سـه رنـگ اصـلی شـامل زرد، سـرخ و آبـی استند که با هیچ رنگی نمی توان آنها را ساخت و همیشه باید موجو باشند تا از ترکیب آنها رنگ‌های دیگر سـاختـه شود. از ترکیب هر دو رنگ اصلی یا اولیه رنگ درجه دوم یا ثانویه ساخته می‌شود:

زرد +سرخ ← نارنجی

زرد+ آبی ← سبز

سرخ+ آبی ← بنفش

اگر هر رنگ اولیه را به یک رنگ ثانویه ترکیب کنیم، رنگ درجه سوم به دست می‌آید:

زرد +نارنجی ← زرد نارنجی

زرد + سبز ← زرد سبز

سرخ+ نارنجی ← سرخ نارنجی

سرخ + بنفش ← سرخ بنفش

آبی+ سبز ← سبز آبی

آبی+ بنفش ← آبی بنفش

سه رنگ اصلی، سه رنگ ثانوی و شش رنگ درجه سوم، مجموعـاً ۱۲ رنـگ اسـتند کـه از ترکیـب آنهـا بـا یکدیگر و با سیاه و سفید، انواع رنگ‌های مختلف به دست می‌آید. سیاه و سفید ارزش رنگـی ندارنـد و آنهـا را رنـگ خنثی می‌نامند و لی در ترکیب با رنگ‌های دیگر، رنگ‌ها را تیره و روشن می‌کنند. هر قدراگررنگ سفید بیشتری را با یک رنگ دیگر مخلوط کنیم، رنگ روشن تر می‌شود، همچنین با اضافه کردن رنگ سیاه بـه یـک رنـگ دیگـر می‌توان آن را تیره و کدر کرد. از ترکیب سیاه و سفید، خاکستری به دست می‌آید. اگر میـزان سـفید بیـشتر باشـد، خاکستری روشن واگر سیاه بیشتری استفاده شود، خاکستری تیره ساخته می‌شود. هنگام تر کیب رنـگ‌هـا همیـشه

رنگ تیره مانند آبی یا بنفش پر رنگ به رنگ روشن چون زرد یا نارنجی اضافه می‌شـود. زیـرا قـدرت رنگـی آبـی و بنفش زیاد است و کمی آبی، مقدار زیادی زرد را تبدیل به سبز می‌کند.

ترکیب رنگ‌ها با مواد مانند رنگ آبی یا رنگ روغنی آسان تر است. هر یک از این مواد رنگه، خاصـیت حـل یا رقیق شونده دارند. رنگی آبی با آب رقیق می‌شود و هر قدر آب بیشتری بـا آن مخلـوط کنـیم، رنـگ رقیـق تـر و روشن تر می‌گردد. رنگ روغنی غلیظ تر و با تیل رقیق می‌شـود ولـی بـرای روشـن کـردن آن بایـد از رنـگ سـفید استفاده کرد. در این گونه مواد برای کار با رنگ از مویک استفاده می‌شود که به وسیله آن، رنگ را از روی پلیـت یـا جعبه رنگ بر می‌دارند و روی زمینه (کاغذ یا پارچه) می‌گذارند. وقتی در یـک کـار، از رنـگ‌هـای مختلـف اسـتفاده می‌شود، باید پس از استفاده از هر رنگ، مویک نقاشی را خوب شست و پاک کـرد تـا رنـگ لای مـوهـای آن بـاقی نماند و با رنگ بعدی مخلوط نشود. باقی ماندن رنگ باعث ریختن موهای مویک نیز می‌شود.

ترکیب رنگ‌ها: ساختن رنگ‌های دلخواه و روش استفاده از رنگ آبی یا مواد دیگر نیـاز بـه تمـرین دارد. بـه دسـت آوردن غلظت مناسب برای رنگ‌ها در نقاشی و رنگ آمیزی سطوح دارای اهمیت زیادی می‌باشد. رنگ نباید آن قـدر غلیظ باشد که به مویک بچسپد و از آن جدا نشود و نباید آن قدر رقیق باشد که از مویک بچکـد. اگـر رنـگ آبـی در دسترس نباشد می‌توان از پودرهای رنگه مانند لاجورد و پودر ذغال استفاده کرد و با مخلوط کـردن آنهـا بـا چـسپ چوب یا روغن از این پودرها، مادۀ رنگی تهیه کرد و برای نقاشی به کار برد. رنگ‌های دست ساخته، زود فاسد و غیـر قابل استفاده می‌شوند، بنابر این باید فقط به اندازه ضرورت تهیه شوند.

اگر پودر معدنی در اختیار ندارید، می‌توانید از رنگ‌های پلاستیک که برای رنگ مالی به کار می‌روند، استفاده کنیـد. محلل این رنگ‌ها آب است و کمی از آن برای نقاشی سطح بزرگی کافیست. یک قاشق کوچـک از ایـن رنـگ را روی پلیت بگذارید و با آب مخلوط کنید؛ سپس برای نقاشی از آن استفاده کنید. رنگ آبی و رنـگ پلاسـتیک و رنگ‌هایی که با پودرهای معدنی ساخته می‌شوند برای تاپه کاری و رنگ آمیزی کارهای دسـتیماننـد حجـم‌هـای گلی و حجم‌های که ازکاغذ چملک ساخته شده اند مناسب اند.

اغلب قبل از نقاشی طرح مورد نظر روی زمینه سکیج می‌شود، بهتر است درکارهای رنگی طـرح بـا پنـسل رنگه روی کاغذ پیاده شود، زیرا پنسل در طراحی سیاهی زیادی ایجاد می‌کند که با رنگ‌ها مخلوط میـشود و گـاه از زیر رنگ‌ها دیده می‌شود که هر دو باعث می‌شوند نقاشی تمام شده نازیبا شود.

رنگ‌ها در نقاشی به دو گونه اند رنگ‌هـای طبیعـی (واقعـی) و رنـگ‌هـای ذهنـی. در نقاشـی اطفـال اغلبـاً رنگ‌های ذهنی برای موضوعات مختلف به کار می‌رود و هر چه سن شاگردان بیشتر می‌شود تمایل آنها با استفاده از رنگ‌های واقعی بیش تر می‌گردد. معلم هنر باید ضمن متوجه ساختن شاگردان به انواع رنگ‌های طبیعـی، آنهـا رادر استفاده ازرنگ‌های ذهنی آزاد بگذارد، برای مثال از شاگردان بپرسد که بـرگ دارای چـه رنگـی اسـت؟ آنهـا جـواب می‌دهند: « سبز» سپس در مورد انواع برگ‌ها به رنگ‌های مختلف مانند برگ سـفید، بـرگ زرد، بـرگ قهـوه یـی و برگ نقره یی توضیح دهد و به آنها یاد آور شود که برگ‌ها به رنگ‌های مختلف مانند بـرگ سـفید، بـرگ زرد، بـرگ قهوه یی و برگ نقره یی توضیح دهید و به آنها یاد آور شود که برگ‌ها در فصل خـزان بـه رنـگ‌هـای زرد، نـارنجی، سرخ نارنجی و قهوه یی دیده می‌شود. به این ترتیب آنها رادر مورد تنوع رنگ‌های طبیعـت آمـوزش دهـد. و از آنهـا

بخواهد در نقاشی‌های خود از رنگ غیر واقعی که دوست دارند هم استفاده کنند و تصاویر ذهنی خود را به صورت ذهنی رنگ آمیزی کنند و از این وسیله خلاقیت آنها را پرورش دهید. بنابر این در درس‌های مختلف چه موضوع نقاشی ذهنی باشد و چه نقاشی از روی مدل، آنها را در استفاده از رنگ‌های ذهنی که احساس شخصی شان را از موضوع بیان می‌کند، آزاد بگذارد.

بافت: سطح روی پدیده‌های مختلف طبیعت علاوه بر رنگ دارای بافت هم است. در نور مناسب، تفاوت رنگ‌های مختلف را از طریق حس بینایی درک می‌کنیم و هر رنگی احساس خاصی در ما ایجاد میکند. با درک بافت علاوه بر حس بینایی به حس لامسه هم نیاز داریم. همهٔ ما از دوران طفولیت با لمس پدیده‌های درشت، نرم، لطیف، هموار و ناصاف را تجربه کرده ایم و ویژه گی هر یک را به خاطر سپرده ایم؛ بنابر این با دیدن بافتهای شبیه با هم تشخیص می‌دهیم که کدام یک صاف و هموار و کدام یک نا هموارند. بنابر این حس بینایی به ما کمک می‌کند تا انواع بافت‌ها را تشخیص دهیم، سپس از طریق لمس کردن آنها درک خود را تکمیل کنیم.

انواع بافت‌هایی را که ما در اطراف خود، تجربه می‌کنیم، به دو دستهٔ بافت طبیعی و بافت‌های مصنوعی تقسیم می‌شوند. تنوع بافت‌های طبیعت بسیار زیاد است و انسان برای تهیه بافت‌های مصنوعی از آنها الهام گرفته است. این بافت‌ها از نظر کیفیت به دو دستهٔ بافت‌های صاف که فقط از طریق دیدن در نور مناسب، درک می‌شوند (بافت بصری) و بافت‌های دارای برجستگی و فرورفتگی که علاوه بر دیدن با کمک حس لامسه هم شناخته می‌شوند (بافت بصری) تقسیم می‌شوند.

در طبیعت انواع بافت‌های صاف که دارای نقش‌ها و رنگ‌های متنوع استند، وجود دارد؛ مانند: مروارید، گلبرگ، گل رس، برگ‌های روغنی، سنگ‌های صاف، پوست بدن، دلفین، پنگو ین، و انسان. بعضی از بافت‌های طبیعی، علاوه بر جنبه بصری ارزش لامسه یی هم دارند؛ مانند: پوست تنه درختان، بدن پرنده گان، پشم گوسفند، سنگ سنگ پشت، فلس‌های بدن ماهی‌ها، پوست مار وسطح پوست خربوزه و آناناس.

انسان دربافت‌های متنوعی که با دست‌های خود ساخته و به وجود می‌آورد از نمونه‌های طبیعت الهام گرفته و همین خصوصیات را ایجاد می‌کند.

برای مثال بافت بصری درپارچه‌های خال دار، راه دار چهارخانه، شطرنجی به وضاحت دیده می‌شود. و بافت‌های بصری لامسه یی در تهیه پارچه‌های درشت و ضخیم، چرم‌های مصنوعی، قالین، بوجی، روکش‌ها، کفش‌ها، روی دیوارها، حصیر و بوریا، شیشه گلدار، کاشی و سرامیک با نقش برجسته به کارگرفته می‌شوند.

برای ایجاد بافت بصری لامسه یی از روش‌های گونا گون؛ مانند: رنگ پاشی، رنگ مالی، تراشیدن، خراشیدن، کندن کاری، قالب زنی و مهر زدن استفاده میشود.

هنرمندان درکاشی کاری، خشت کاری، قلم زنی روی فلز، شبکه کاری با چوب، گل یا سنگ، کندن کاری روی گچ، چوب یا سنگ، انواع دست بافته‌ها مانند گلدوزی، تکه دوزی، گلیم بافی، و قالین بافی، رشته‌های مختلف صنایع دستی، خوشنویسی، نقاشی، هیکل تراشی و معماری، بافت‌های متنوع و زیبا ایجاد می‌کنند. در اغلب نقاشی‌ها و اثار خوشنویسی بافت بصری مشاهده می‌شود. ولی در کندن کاری، شبکه کاری، خشت کاری و قالین بافی بافت بصری لامسه یی وجود دارد.

تناسبات؛ در صنف هشتم شاگردان با الفبای طبیعت و تصویر آشنا شدند. در صنف هشتم بر روابطی که میان عناصر وجود دارد تاکید می‌شود. همانطور که حروف الفبا در ترکیب خود با هم کلمات را می‌سازند و با در کنارهم قراردادن کلمات، جمله به وجود می‌آید، در طبیعت ترکیب خطوط، شکل‌ها، رنگ‌ها و بافت‌ها با تنوع زیادی در موجودات مختلف وجود دارند که در مجموع طبیعت را می‌سازند. یک درخت مجموعه یی از تنه و شاخه‌ها (خطوط)، برگ‌ها (سطوح)، تنه درخت و بخش سبز آن (حجم‌ها)، پوسته تنه درخت و لایهٔ رویهٔ برگ‌ها (بافت) است. معلم می‌تواند از شاگردان بخواهد تا در یک پرنده، میوه، گل یا هر نمونه دیگری را انتخاب کند و الفبای طبیعت را در آن نشان دهند و نام ببرند.[1]

در پروگرام بعدی شاگردان باید به روابط مختلف که میان خطوط، شکل‌ها، رنگ‌ها و بافت‌های متنوع وجود دارد، توجه کنند. رابطه میان اندازه خطوط و شکل‌های مربوط به بحث متناسب است، یانه هر یک از شاگردان حیوان دلخواه خود را انتخاب میکند و در مورد تناسبات میان شکل‌ها و اندازه‌های قسمت‌های مختلف بدن آن صحبت می‌کنند. به این ترتیب شاگردان در مورد تناسبات بدن تعداد زیادی از حیوانات صحبت می‌کنند. علاوه بر تناسب میان شکل‌ها، اندازه‌ها و رنگ‌های هر پدیدهٔ طبیعی و زیبایی است. از شاگردان بخواهید به تناسب میان رنگ‌ها در پدیده‌های مختلف طبیعی مانند: میوه‌ها، سبزی‌ها، گل‌ها و حیوانات دقت کنند و نمونه‌های جالبی را که می‌یابند در زمان‌های مناسب برای همصنفان خود بیان کنند و در صورت امکان نمونهٔ آن را به دیگران نشان دهند.

برای بیان رابطه متناسب میان بافت‌ها می‌توان از نمونه‌های جالبی؛ مانند: یک سنگ پشت یا عکس آن استفاده کرد. هریک از قسمت‌های بدن سنگ پشت بافت زیبا و جالبی دارد، به علاوه این بافت‌ها رابطه مناسبی با هم ایجاد می‌کنند که قابل بررسی است.

چگونه بافت پوست زیر گردن سنگ پشت به بافت دست‌هایش وصل می‌شود و این دو چگونه با بافت سر سنگ پشت هماهنگ است، شاگردان هر یک از نمونه‌های مناسب را که در دسترس دارند انتخاب کنند و درمورد آن صحبت کنند.

از طریق بافتن نمونه‌های مختلف طبیعی، باید مفهوم تناسبات میان خطوط، شکل‌ها، رنگ‌ها و بافت‌ها را برای شاگردان بیان کرد و آنها را به جستجو در روابط موجود در طبیعت و خواندن کتاب طبیعت وا داشت.

دوری و نزدیکی؛ یکی از مباحث دیگری که دراین جا مطرح می‌شود، چگونگی نشان دادن موجودات و پدیده‌ها در فضا است. چشم انسان به دلیل بعد مسافت آنچه را که در دور دست قرار دارد، کوچک تر و کمرنگ می‌بینند. این مفهوم را « خطای چشم» می‌نامند، زیرا در حقیقت پدیده‌ها نه کوچک شده اند و نه از شفافیت آنها کم شده است. برای نمایش دوری و نزدیکی در رسامی و نقاشی روش‌های مختلفی وجود دارد. که در آثار هنری تمدن‌های مختلف درطول تاریخ اجرا شده اند. اطفال روش‌های جالبی برای نمایش دوری و نزدیکی ابداع می‌کنند و فضاها را به صورت غیر واقعی نمایش می‌دهند. به مرور زمان که شاگردان بزرگ تر می‌شوند به دوری و نزدیکی موجودات و بناها توجه می‌کنند و می‌خواهند که سعی کنند هر چه را می‌بینند به دقت ترسیم کنند تا شبیه واقعی شود. کوچک و بزرگ کردن موجودات دوری و نزدیکی را نشان می‌دهد، کشیدن دو شکل روی هم که یکی بیشتراز قسمت‌های دیگری را بپوشاند هم روش دیگری برای نمایش پرسپکتیو دوری و نزدیکی است. اگر بعضی از شاگردان توانایی نمایش دوری و نزدیکی را در نقاشی خود ندارند نباید آنها را به این کار مجبور نمایید. برای هر یک از شاگردان رسیدن به این مرحله که بتوانند آن چه

می‌بینند را ترسیم کنند در زمان خاصی صورت می‌گیرد و ممکن است بعضی از آنها توانایی درک و اجرای دوری و نزدیکی را پیدا نکرده باشند و معلم باید شیوه ساده و کودکانه آنها را بپذیرد. یکی از روش‌هایی که برای نمایش ذهنی دوری و نزدیکی در نقاشی به کار می‌رود این است که هر چه نزدیک قرار دارد در پایین صفحه و هر چه دورتر قرار دارد، در قسمت بالای صفحه ترسیم میشود. گاهی کودکان و نوجوانان هم از این روش درنقاشی‌های خود استفاده می‌کنند.

ریتم؛ ریتم هم مربوط به روابط میان خطوط، شکلها، رنگ‌ها، اندازه‌ها و بافت‌ها است. هر نوع تکرار با قاعده ریتم ایجادمی کند انواع ریتم‌ها به دو دسته؛ ریتم‌های منظم و ریتم‌های نا منظم تقسیم می‌شوند. اگر فاصله تکرار خطوط، رنگ‌ها یا تغییر اندازه‌ها یکسان باشد ریتم منظم یایکنواخت ایجاد می‌شود؛ مانند: ریتم منظمی که دردانه‌های جواری دیده می‌شود، ریتم منظم خارها در گیاهان خاردار یا ریتم تخم‌های خربوزه که بسیار منظم است. اگر فاصله میان خطوط، رنگ‌ها یا تغییر اندازه‌ها متنوع باشد ریتم نا منظم به وجود می‌آید. مانند ریتم نا منظم، موج‌هایی که به ساحل دریا می‌آیند، ریتم تنه درختان در یک جنگل که در فواصل مختلف روییده اند.

ریتم در نقاشی به صورت‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرد، برای مثال در نقاشی منظره شاگردان باید ریتم خاصی که میان اندازه‌های درختان و فاصله میان آنها وجو دارد را ببینند و سعی کنند آن را در نقاشی خود نشان دهند. اگر درمنظرۀ کوهستان خانه‌هایی که در دامنه‌های کوه‌ها ساخته شده است به ریتم اندازه‌ها و فاصله‌های میان خانه‌ها توجه نموده و آن را ترسیم کنند. در هر درخت تناسبات خاصی برای رویش شاخه‌ها روی تنه وجوددارد که ریتم زیبایی ایجاد می‌کند و برای ترسیم درخت باید به آن توجه کرد و آن را با دقت رسامی نمود.

ریتم رنگی در موجودات طبیعی مانند رنگ زرد، و سیاه در بدن زنبور دیده می‌شود. هم چنین باید به ریتم میان خطوط، شکل‌ها، رنگ و اندازه‌ها در نقوش تزیینی هم توجه نمود.

معلم هنر می‌تواند از شاگردان بخواهد تا انواع پدیده‌های طبیعی را برای یافتن ریتم‌های مختلف بررسی کنند و تشخیص دهند که در هریک از پدیده‌های طبیعی چه نوع ریتم‌هایی وجود دارد، آیا در اندازه‌ها یا در رنگ‌ها و در شکل‌ها ریتم دیده می‌شود یا نه به طورمثال: دانه‌های انگور که روی یک خوشه قرارگرفته اند از نظر اندازه و شکل دارای ریتم زیبایی استند. جستجو شاگردان برای پیدا کردن نمونه‌های تناسبات و ریتم درطبیعت به آن‌ها کمک می‌کند که درمشاهدات خود انکشاف ذهنی کنند و دقت آن‌ها بیشتر شودکه به صورت مستقیم بر فعالیت‌های نقاشی و کاردستی آنها تأثیر می‌گذارد.

ابزارهنری؛ در یکی از ساعات درس هنر که فعالیت‌های عملی مانند نقاشی یا کاردستی انجام می‌شود. و سایل و ابزار خاصی مورد نیاز است. این وسایل درکتاب درسی صنف هفتم به سه دستۀ و سایل اثر گذار، وسایل اثر پذیرو وسایل کمکی تقسیم شده که در فعالیت‌های مختلف مورد استفاده قرار می‌گیرند.

معلم هنر باید توجه داشته باشدکه اگر مواد و وسایلی که در کتاب درسی عنوان شده در دسترس نبود، می‌توان وسایل مشابهی را جایگزین آن کرد و فعالیت را انجام داد و نباید به دلیل نبود و سایل از اجرای فعالیت خود داری شود. هر یک از پروگرام‌ها تأثیر آموزشی خاصی دارد و اجرای آن ضرورت است. بنابر این اگر رنگ آبی در اختیار ندارید با پنسل رنگه، رنگ پلاستیک رنگ مالی، پودر رنگ‌های طبیعی یا هر ماده دیگری که در دسترس باشد، فعالیت‌ها را انجام دهید. اگر کاغذ برای نقاشی نداشتید، از مقوای کف قطی شیرینی یا قطی کفش استفاده نمایید. اگر سرش در اختیار ندارید

کمی قند را با آب تر کنید و از آن برای چسپاندن کاغذها به هم استفاده کنید. اگر شاگردان مویک ندارند روش درست کردن مویک را چنان که در تصاویر می‌بینند به آنها آموزش دهید. یکی از روش‌هایی که معلم هنر می‌تواند به کار برد، این است که از شاگردان بخواهد برای انجام فعالیت‌ها کاغذهای مناسب، رنگ‌های قابل استفاده و مواد جایگزین را جستجو کنند. هر یک از آنها چیزهای را می‌یابند که می‌توان برای بقیه شاگردان هم مورد استفاده قرار داد. شاید بعضی از شاگردان با ارائه مفکوره‌های جدید وسایلی بسازند که برای استفاده در فعالیت‌های هنری مفیدباشد.

به طورکلی وسایل عنوان شده، بهانه یی برای اجرای فعالیت‌هاست و نبود آنها مانع اجرای برنامه نیست.

در پایان هر درس کارهای شاگردان را به نمایش بگذارند، تا همه کار همدیگر را ببینند و از تجارب هم آگاه شوند. یکی از روش‌های به نمایش گذاشتن نقاشی‌ها استفاده از طناب و...... است که نقاشی از آن اویزان می‌شود و در ارتفاع مناسب قرار می‌گیرد تا همه آنها را ببینند. برای دیدن حجم‌هایی که در پروگرامهای کاردستی ساخته می‌شوند می‌توان از میزها یا فضای را هرو استفاده کرد تا همه حجم‌ها چیده و دیده شوند.

یکی از موارد مهم در موفقیت صنف‌های هنر، تشویق شاگردان است، هر مفکوره جدید، ابداع در کار، ساختن و سایل جالب، اجرای تمیز و رعایت نظافت را تشویق کنید.

مهم ترین کار معلم هنر، مدیریت زمان است که در ساعت درسی، موضوع را معرفی کند، آنچه ضرورت است در مورد موضوع بیان نماید، عکس‌های را که به درک موضوع و شناخت بیشتر آن کمک می‌کند نشان دهد، از شاگردان بخواهد که به نقاشی یا کاردستی بپردازند. در هنگام کار، شاگردان و روش کار آنها را با دقت مشاهده کند.

پس از اتمام کار از آنها بخواهد که آثار خود را به نمایش بگذارند سپس همه همدیگر را تشویق کنند. و در مورد کارها گفت و شنودکنند. در انتهای ساعت درسی وسایل را جمع آوری کنند و به نظافت آنها وصنف بپردازند.

۲-۲ - نقاشی دورهٔ متوسطه:

نقاشی شاگردان دردورهٔ ابتدایی و یژه گی خاصی دارد. آنها آنچه را می‌دانند یا احساس می‌کنند، به کمک شکل‌ها و رنگ‌های ذهنی نمایش می‌دهند. اندازه‌ها به واقعیت شبیه نیست و هر چه برای آنها اهمیت بیشتری داشته باشد، آن را بزرگتر می‌کشند. فضای داخل و خارج بناها را یکجا تصویر می‌کنند. تا آنچه را در داخل اتاق اتفاق می‌افتد نشان دهند. اتفاقات مختلف را همزمان ترسیم می‌کنند یا صفحه‌های پی در پی داستان را در یک صفحه می‌کشند برای نشان دادن عمق و پرسپکتیو در صفحه، روش‌های مخصوصی به خود را ابداع می‌کنند.

در دورهٔ متوسط این ویژه گی‌ها فرق می‌کند. باید توجه داشت که این ویژه گی‌ها به مرور زمان تغییر می‌کند. همزمان با رشد فزیکی شاگردان از نظر ذهنی هم انکشاف پیدا می‌کنند و به واقعیت ودنیای واقعی نزدیک تر می‌شوند. کم کم به تناسبات و اندازه‌های واقعی توجه می‌کنند، رنگ‌های واقعی را برای رنگ آمیزی به کار می‌برند. و (پرسپکتیو) را درک می‌کنند و می‌کوشند آنچه را می‌بینند نمایش دهند. بطور کلی دورهٔ متوسطه حد متوسط میان طفولیت و بزرگسالی است؛ زیرا دید شاگردان به دید بزرگسالان نزدیک می‌شود. این تغییرات، مشخص نیست درچه سنی صورت می‌گیرند زیرا برای هر یک از شاگردان بر اساس شرایط، مختلف هستند بنابراین فعالیت‌های رشتهٔ نقاشی متناسب با توانایی‌ها و یژه گی‌های کلی شاگردان در این دوره در نظر گرفته شده

است.پروگرام‌های ارائه شده شامل سه بخش نقاشی ذهنی، نقاشی از دنیای واقعی و کاپی از نمونه‌های هنـر اسـلامی می‌باشد. ارائه این پروگرامها به شاگردان کمک می‌کند تا مرحلهٔ میانی (از طفولیت تا بزرگسالی) را به بهتـرین نحـو طی کنند؛ زیرا هر یک از فعالیت‌ها با یکی از ویژه گی‌های این دوره تناسـب دارد و بخـشی از نیـاز آنهـا را بـر آورده می‌کند. پروگرام نقاشی ذهنی به شاگردان کمک می‌کند. که هر چه در ذهن تجسم می‌کند به تصویر در آورند. ایـن گونه فعالیت‌ها، خلاقیت ذهنی دورهٔ طفولیت را تداوم می‌بخشد، و امکان ارائه مفکوره‌های فردی را فراهم می‌کند. به طور طبیعی پس از طی دورهٔ طفولیت قدرت تجسم موضوعات مختلف و خلاقیـت در سـاختن تـصاویر بـدیع کمتـر می‌شود. اما می‌توان با ارائه تمرین‌های مناسب این ویژه گی را حفظ کرد و تداوم بخشید. تمرین نقاشی ذهنی به دو صورت ارائه شده است. یکی از روش‌ها « نقاشی اتفاقی » نام دارد، بدین معنی که ابتدا موضوع خاصی بـه شـاگردان ارائه نمی شود؛ بلکه در جریان یک فعالیت آنها می‌توانند از خطوط یا سطوح ایجاد شـده، اسـتفاده کننـد، در آن‌هـا شکل یابی کنند و مفکوره‌های ذهنی خود را نقاشی نمایند.

آنها با استفاده از خطوط، شکلها و رنگها موضوع مورد نظر خود را ترسیم می‌کنند. این روش ذهن شـاگردان را فعال می‌کند و خلاقیت آنها را شگوفان می‌سازد. در روش نقاشی ذهنی از موضوعات مختلف، موضـوع خاصـی بـه شاگردان ارائه می‌شود وآنها تصویر ذهنی خود را از موضوع نقاشی می‌کنند یعنی بـه شـکل سـازی مـی‌پردازنـد. در پروگرام‌های نقاشی ذهنی بهتر است ابتدا شاگردان با موضـوع درس آشـنا شـوند. ارائـه اطلاعـات لازم، متناسـب بـا موضوع هر درس به طرق مختلف انجام می‌شود. استفاده از تصاویر گونا گون مربوط به موضوع که اطلاعات کـافی در اختیار شاگردان قرا ردهد. توضیح دادن در بارهٔ موضوع مورد نظر (انواع، حالت‌های مختلف یا ویژه گی‌های موضـوع) و گفتگوی شاگردان در مورد موضوع درس با یکدیگر و با معلم از روش‌هایی اسـت کـه میتـوان بـرای آمـاده کـردن شاگردان قبل از شروع نقاشی به کار برد.

علاوه براین میتوان عکس‌های متنوعی از موضوع را به شاگردان نشان داد تا آنها آن را باهم مقایسه کنند. اگـر چـه هنگام اجرای نقاشی، باید تصاویر را پنهان کرد تا از آن تقلید نکنند و هر یک برداشـت شخـصی خـودر ا از موضـوع بکشد؛ بخاطر داشته باشید که در انواع نقاشی ذهنی شاگردان می‌توانند ازرنگ‌های غیر واقعی درکـار خـود اسـتفاده کنند و نباید آنها را مجبور کرد که دقیقاً مانند واقعیت کار کنند. یکی از اهداف ارائه نقاشـی ذهنـی ایـن اسـت کـه زمینه تصویرهای گونا گون از یک موضوع به وجود آید. نقاشی از دنیای واقعی شامل پروگرام‌هایی اسـت کـه باعـث می‌شود شاگردان با دقت به محیط پیرامون خود توجه کنند، شکل‌ها، رنگ‌ها و بافت‌های متنـوع را بـا هـم مقایـسه کنند و تناسبات دوری و نزدیکی و ریتم‌های مختلف را در نقاشی خود به کار گیرنـد. ایـن پروگـرام مکمـل فعالیـت ذهنی است و کمک می‌کند تا شاگردان در دو زمینه نقاشی ذهنی و دنیای واقعی به صورت همزمان انکشاف کننـد. در این فعالیت موضوع در مقابل دید شاگردان قرار دارد و آنها باید با دقت به آن نگاه کنند و ویژه گی‌های شکل‌هـا، رنگها، بافتها و اندازه‌ها را بررسی کنند. به آنچه دورتر است یا نزدیکتراست دقت کنند و تجربه کنند که با مقابل هـم قرار دادن شکل‌ها می‌توان دوری و نزدیکی را نشان داد. توجه به ریتم هم از مباحثی اسـت کـه در نقاشـی اهمیـت زیاد دارد.

ریتم قرار گرفتن درختان یا کوه‌ها، ریتم رنگ‌ها در برگ‌های درختان در فصل خزان یا ریتم میوه‌ها در بـازار میوه فروشی یا هر نوع تکرار با قاعده که در خطوط، رنگها، شکلها، بافت‌ها یا اندازه‌ها دیده می‌شود، باید مورد تأکیـد

قرار گیرد تا شاگردان به نمایش آنها در نقاشی خود بپردازند. هدف از اجرای این فعالیت تقلید دقیق (ریالیستی) از طبیعت نیست بلکه: این موضوعات به شاگردان کمک می‌کند تا اولین تجربه‌های خود را از نمایش طبیعت ارائه دهند. آنها چگونه می‌بینند؟ چقدر در نمایش آنچه می‌بینند موفق هستند و چه نکاتی را باید به آنها گوشزد کرد تا دقت بیشتری در مشاهدات خود داشته باشند. لازم به تذکر است که معلم نباید چیزی برای شاگردان بکشدیا هنگام کار در موارد مختلف به جای آنها تصمیم بگیرد.

معلم باید توجه داشته باشد که شاگردان دراین سن می‌توانند تصاویر رادر حد قابل قبولی ارائه دهند؛ اما طراحی و نقاشی با سایهٔ روشن؛ مانند: آثار بزرگسالان درتوان اغلب شاگردان این صنف‌ها نیست و نباید آنها را مجبور کرد که مانند بزرگسالان نقاشی بکشند. در حقیقت این پروگرامها حدوسط میان نقاشی ذهنی و نقاشی ریالیزم بزرگسالان است.دستهٔ سوم پروگرام‌های نقاشی که مربوط به صنف هشتم و نهم می‌باشد به کاپی از آثار هنر اسلامی اختصاص دارد. این فعالیت‌ها متناسب با درس‌های تاریخ هنر درنظر گرفته شده اند درهر یک از آن تمرین طرح‌ها و نقوش دوران اسلامی به صورت کاپی ارائه شده است. در این تمرین‌ها علاوه بر این که روش کاپی برداری از طرح‌ها به شاگردان آموزش داده می‌شود، با اجرای این طرح‌ها نظم، تناسبات، ریتم و زیبایی موجود در این آثار به ذهن آن‌ها منتقل می‌شود و از طریق تأکید بر روی طرح‌ها و رنگها، ذوق زیبایی شناسی آن‌ها تربیت می‌شود.

همانطور که گفته شد فعالیت‌های نقاشی به سه دسته تصویر یا بی، تصویر سازی و کاپی از نقوش مختلف تقسیم می‌شود. در فعالیت‌هایی که جنبه تصویر یابی دارند، موضوع مشخصی برای آغاز کار وجود ندارد و شاگردان با استفاده از خطوط متنوع (در صنف هفتم) لکه‌های سیاهی (در صنف هشتم) و لکه‌های رنگی (در صنف نهم) موضوعات مختلف را پیدا می‌کنند و میکشند.

-۲- کاردستی

شاگردان در بخش نقاشی با خط و صفحه آشنا شده اند. در بخش کاردستی یا بعضی از روش‌های ساختن « حجم » آشنا می‌شوند و یاد می‌گیرند که چگونه خط و صفحه را به «حجمی» که سه بعد دارد و فضا را اشغال می‌کند، تبدیل کنند. برای ساختن کاردستی از بسیاری مواد استفاده می‌شود. در صنف نهم از موادی مثل کاغذ و مقوا، گل رس و مواد طبیعی مانند: سنگ، چوب، برگ نباتات و غیره کار گرفته می‌شود.

کاردستی، محصول هماهنگی بین ذهن، چشم و دست شاگردان در ساختن اشیا و حجم‌های گوناگون است. در عملیهٔ ساختن اشیا شاگردان در ابتدا شکل یا بی از محیط و سپس به شکل سازی می‌پردازند.

در شکل یابی؛ شاگردان مواد اطراف محیط خود مشاهده می‌کنند و سعی می‌کنند موادی را که مشابه چیزی است پیدا نمایند؛ مانند: یک قطعه سنگ یا پارچهٔ از چوب که ممکن است شبیه یک پرنده باشد، انتخاب نمایند، محل چشم و منقار آن را با مواد رنگه مشخص سازند تا تکمیل شود.

در شکل سازی؛ مواد را مطابق طرح ذهنی خود تغییر شکل میدهند، آماده می‌کنند، کنارهم می‌گذارند و یا با همدیگر وصل می‌کنند تا آنچه را که می‌خواهند، بسازند کامل شود، مثلاً: از گل رس یک پرنده می‌سازند. به طور کلی می‌توان گفت که ساختن کاردستی دست آوردهای ذیل را در بر خواهد داشت:

۱. دقت و حساسیت شاگردان را نسبت به محیط اطراف شان افزایش میدهد.
۲. تخیل، تفکر و خلاقیت شاگردان را انکشاف میدهد.
۳. توانایی‌های فزیکی و حواس آن‌ها را خصوصاً حس بینایی و لامسهٔ شان را تقویت می‌کند.
۴. شاگردان را با ابزار و مواد مختلف، قابلیت‌ها و موارد استعمال آن‌ها آشنا می‌سازد.
۵. توجه شاگردان را به تغییر و زیبا سازی محیط زنده گی شان جلب می‌نماید
۶. شاگردان با آداب، رسوم و فرهنگ خودبیشتر آشنا می‌شوند.
۷. اوقات سرگرم کننده و لذت بخش را برای آنها فراهم می‌آورد.

مواد و ابزار برای ساختن کاردستی:

مواد و ابزار برای ساختن کاردستی، به دو دسته تقسیم می‌شود: مواد طبیعی و مواد مصنوعی.
مواد طبیعی؛ انواع سنگ، شاخ و برگ نباتات، پوست، میوه و دانهٔ نباتات، پرهای پرنده گان و سایر مواد، هریک به تنهایی و یا در ترکیب با همدیگر، اشکال زیبایی را می‌سازند.
مواد مصنوعی؛ انواع کاغذ و مقوای رنگه، سیم‌های فلزی یا پلاستیکی، و وسایل تزیینی؛ مانند فیته، ستارهٔ رنگه، و وسایل نقاشی که برای ساختن کارهای دستی به کار می‌روند.

اتصالات در کاردستی:

پیوستن مواد با یکدیگر برای رسیدن به ترکیب‌های نو و خلاق، نقش بسزایی دارند.هنگام ساختن کاردستی، شاگردان روش‌های جالبی را در اتصالات پیدا می‌کنند.

انواع اتصالات:

۱. اتصالات از طریق سوراخ کردن با چیز نوک تیز و عبور دادن نخ، فیته رنگه، سیم و غیره از سوراخ.
۲. اتصال به وسیله دکمهٔ.
۳. اتصال توسط ستپلر.
۴. اتصال توسط چسپ، گند، سرش، قند تر شده و...
۵. اتصال توسط کاغذ برش شده؛ مانند بافت بوریا و یا اتصال توسط ساقه‌های نرم و بلند نباتات.
۶. اتصال توسط سوزن، سنجاق، پنگ، سیخک موی، گیرای لباس و غیره.
۷. اتصال دو قطعه گل رس با یک دیگر، مانند: اتصال پایه یا دستهٔ یک ظرف به بدنهٔ آن.

در این اتصال ابتدا دو محل (روی بدنه و روی قطعه الحاقی) را خراش می‌دهند و روی خراش‌ها را کمی دوغاب (گل شل) می‌مالند. سپس قطعه الحاقی را روی بدنه قرار می‌دهند و با کمی فشار به بدنه وصل می‌کنند و اطراف محل اتصال را صاف می‌کنند.

کار با گل رُس

ساده ترین و دسترس ترین ماده یی که در اطراف انسان وجود دارد، خاک و گل است؛ انسان با شکل دادن به گل، آثار فراوانی تولید کرده است. این آثار شامل لوحه‌ها و حجم‌های گلی است. شاگردان ممکن است کار با گل

و گل بازی را تجربه کرده یا با آن آشنا باشند. در هر صورت، آنها در جریان کار با خصوصیات گل که ماده یـی نـرم، شکل پذیر و نقش پذیر است. آشنا می‌شوند و آن را تجربه می‌کنند.
نقش‌های برجسته و بسیاری از شاهکارهای معماری، ظرف‌ها و اشیای مختلف مصرفی و هنری، خشت پخته، کاشی، مجسمه از جمله آثاری هستند که از گل ساخته شده اند.
با مراجعه به موزیم‌ها و گشت و گذار در نقاط مختلف کشور، می‌توان نمونه‌های زیبا و فـراوان سـفالی را دیـد، مـادهٔ اصلی تشکیل دهندهٔ سفال گل رس است.
برای آماده ساختن گل رس، یک روز قبل خاک رس را با غربال صاف کنید، یـک پیمانـه خـاک را درظـرف مناسـب بریزید، کم کم به آن آب اضافه کنید و به آرامی آن را مثل خمیر مشت بزنید و آن را بمالید تا برسد. وقتـی گـل بـه دست نچسپد آب آن به اندازه است. گل آماده را در یک خریطه پلاستیکی بپیچید و نگهداری کنید.
در موقع کار مقدار کمی گل را به شکل لوله در آورید و آن را خم کنید. در صورتی که ترک برندارد برای کـار آمـاده است. اگر ترک برداشت دست خود را ترکنید و آن را بکوبید تا آماده شود.
گل رس مادهٔ شکل پذیر است و نگهداری آن برای مدت طولانی، بر خاصیت شکل پذیری آن می‌افزایـد. گـل بعـد از خشک شدن سخت می‌شود اما بر اثر رطوبت، دو باره نرم خواهد شد. خشک شدن گل بعـد از سـاختن حجـم بـسیار مهم است و باید به تدریج صورت بگیرد زیرا گل در هوای آزاد و در صورت نبودن رطوبت به سرعت خشک مـی‌شـود و ترک بر می‌دارد، چون سطح خارجی آن خشک می‌شود ولی لایهٔ درونی آن هنوز تر اسـت و فـشار درونـی، باعـث ایجاد ترک در سطح خارجی گل می‌شود؛ بر این اساس، باید سرعت خشک شدن را کند کرد، برای ایـن کـار، حجـم ساخته شده را درون پلاستیک می‌گذارند و سوراخ‌های کوچکی در سطح پلاستیک ایجاد می‌کنند تا هـوا بـه صـورت محدود به داخل آن نفوذ کند و حجم ساخته شده، به آرامی خشک شود. بعـد از خـشک شـدن گـل، میتـوان آن را پخت که در این صورت، به آن سفال می‌گویند. گل، تحت تأثیر حرارت در کوره سخت و محکم می‌شـود بـه طـوری که با گذشت زمان شکل آن تغییر نمی کند. رنگ خاک رس، قبل و بعد از پختن تفـاوت مـی‌کنـد. اگـر خـاک رس، خالص باشد، بعدا از پخت، رنگ آن سفید می‌شود و اگر در ترکیب آن اکسید آهن باشد، به رنگ سرخ، و اگـر کـاربن داشته باشد به رنگ تیره و اگر گرافیت داشته باشد به رنگ خاکستری در می‌آید.
شاگردان در دورهٔ اول متوسطه روش ساختن حجم‌های گلی با دست، خشک کردن و رنگ آمیزی آن را یـاد می‌گیرند.

توصیه‌هایی برای کار در صنف:

در ساعت درسی حجم سازی با گل رس، لازم است که:

۱. شاگردان از گل‌های آماده صحی استفاده کنند.
۲. ناخن‌های شان کوتاه باشد.
۳. در موقع کار با گل پیش بند یا لباس کار مناسب بپوشند. آن‌ها مـی‌تواننـد از لبـاس‌هـای مـستعمل خـصوصاً پیراهن مردانه آستین کوتاه بدون یخن استفاده کنند و دکمه‌های آن را از پشت ببندند.

۴. روی میز کار را با کاغذ باطله یا پلاستیک بپوشانند.
۵. از ظرف آب مناسب استفاده کنند. ظرف آب باید کمی سنگین و کمی بزرگ تر از دست آنها باشد تا به ساده گی نریزد یک کاسه سفالی برای این کار مناسب است.
۶. پیش از شروع کار، معلم با شاگردان به گفتگو بپردازد و در بارهٔ تجربه‌های قبلی و آنچه میخواهند بسازند. با آنها صحبت کند.
۷. شاگردان طبق پروگرام، کار روی گل را آغاز کنند.
۸. در حین کار، گل اضافی را در پلاستیک قرار دهند تا خشک نشود.
۹. در صورت ترکیدن حجم گلی در زمان ساختن محل ترکیده گی را با اسفنج مرطوب یا انگشت تر و یا کمی فشار به هم بچسپانید.
۱۰. برای اتصال دو تکه گل به یکدیگر (مثل دستهٔ که به ظرف چسپانده می‌شود)، محل مورد نظر را با شیءِ نوک تیز خراش دهند و با مقداری گل شل و کمی فشار به هم بچسپانند.
۱۱. بعد از اتمام کار، تمامی سطح کار را با اسفنج و گل شل یک دست صاف کنند.
۱۲. می توانند به روش‌های گونا گون و با استفاده از اشیای مختلف جمع آوری شده، روی شی گلی نقوش مختلفی ایجاد کرده و بدین وسیله آن را تزیین کنند.
۱۳. گل باقی مانده را جمع آوری کرده و در پلاستیک یا ظرف پلاستیکی سر بسته یی قرار دهند.
۱۴. بعد از پایان کار، ظرف‌های آب را بشویند و در جای مناسب قرار دهند.
۱۵. شیء گلی ساخته شده را پیش از خشک شدن درجعبه یی محکم، در لابلای کاغذهای نرم پارچه پارچه شده نگهداری کنند.
۱۶. پس از پایان کار با گل، دست‌های خود را با آب و صابون بشویند.
۱۷. لباس کار خود را بکشند و در جای مناسب قرار دهند.
۱۸. شاگردان می‌توانند آثار خود را بعد از خشک شدن، رنگ آمیزی کنند. برای این کار، می‌توان ازرنگ‌هایی که پوشش بیش تر دارند. استفاده کرده مانند: رنگ روغنی، اکریلیک، رنگ آبی، اگر از رنگ آبی استفاده شود بهتر است به خاطری که به خوبی در آب حل می‌شود و استفاده از آن آسان تر است. هنگام رنگ آمیزی، متناسب به سطح مورد نظر، می‌توان از مویک نقاشی کوچک و بزرگ استفاده کرد. برای پوشاندن سطوح بزرگتر یا رنگ آمیزی کامل، باید از مویک نقاشی بزرگتر استفاده شود. پس از پایان کار، می‌توان روی شیء رنگ آمیزی شده را با ورنس یا روغن جلا دار بپوشاند تا رنگ از بین نرود.

۴- ۲- آشنایی با تاریخ هنر

فرهنگ عامل تعیین کنندهٔ هویت هر ملت است. آشنایی با عوامل تاریخی که در شکل گیری فرهنگ هر کشور تأثیر داشته بیان ارزش و اهمیت هنر و فرهنگ « از گذشته تا به حال » در سرنوشت ملت‌ها، از ضرورت‌های آموزشی نسل جدید است. از این نکتهٔ نظر تاریخ هنر جزء مهمی از تاریخ هر کشور است که زمینهٔ تحولات فکری و بنیان گذار تغییرات اساسی ملت‌ها در طول تاریخ است. در طول تاریخ اساس‌های فکری و فرهنگی ملت‌های بزرگ، اقوام

مهاجم و ستیزه جو را که قصد تسلط بر سر زمین آنها را داشته تحت تأثیر قـرار داد و کـارعملی آنـان را از کـشتار و ویرانی به سمت آبادانی و ایجاد آثار هنری ارزشمند تغییر داد. از این نگاه آشنایی با قـدامت و ارزش هنـر و فرهنـگ هر کشور و حرکت در جهت شناخت، حفظ و نگهداری، احیا، ترویج و تولید آثـار هنـری و فرهنگـی عامـل انکـشاف ملت‌هاست. بنابراین بررسی اجمالی تاریخ هنـر افغانـستان و جهـان در ایـن دورۀ تعلیمـی کـه زمـان شـکل گیـری شخصیت نو جوانان است، اهمیت زیادی دارد. نوجوانانی که با تاریخ، هنر و فرهنـگ سـرزمین خـود آشـنایی کامـل داشته باشند، هر گز دچار خود با ختگی فرهنگی نخواهند شد و زیر بار نفوذ تهاجم فرهنگی بیگانگـان قـرار نخواهـد گرفت. بر اساس این دیدگاه بخش تاریخ هنر به موازات آموزش‌های هنری دورۀ متوسـطه طراحـی و در نظـر گرفتـه شده است تا شاگردان بیاموزند که میراث هنری، ارزش تـاریخی و فرهنگـی زیـادی بـرای کـشور دارد و در حفـظ و نگهداری آن کوشش کنند.

آشنایی با تاریخ هنر صنف نهم شامل چند بخش است، بخش اول مربوط به هنر معاصر افغانستان است.

پلان راهنمای تدریس:

پلان راهنمای تدریس؛ اهداف آموزشی، روش‌های تدریس، لـوازم ضـروری تـدریس و شـیوۀ ارزیـابی درس را بیـان می‌کند.

درآخر، فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی) و فعالیت‌های آموزش شاگردان را نشان می‌دهـد. بـرای آشنایی بیشتر معلمان با تدریس هنر و اجرای فعالیـت‌هـای هنـری شـاگردان در صـنف نهـم، نمونـه‌هـای ازپـلان راهنمای تدریس برای تمام درس‌ها از اول الی درس هژدهم برای معلمان در نظر گرفته شده. که قرار ذیـل در بـارۀ هر درس آن معلومات بهتر تدریس مضمون هنر ارائه میگردد.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنر درس (۱) (نقاشی با لکه‌های رنگی)

زمان تدریس یک ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**نقاشی با لکه‌های رنگی**	
۲- اهداف آموزشی • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند. ۱- آشنایی به تصویریابی با لکه‌های رنگی. ۲- درک کردن اشکال درلکه‌های رنگی. ۳- پیدا کردن اشکال در لکه‌های رنگی و ارزش آن.	
۳- روش‌های تدریس	روش‌های مشاهده، توضیحی، نمایشی، کارعملی.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	قطی رنگ آبی، مویک نقاشی، قلم پنسل، ظرف آب و کاغذ.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، خوب، متوسط، ضعیف.	
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:**	زمان به دقیقه
	بعد از سلام و احوال پرسی با شاگردان، آگاهی از و ضعیت جسمانی و ذهنی، شاگردان و آمادگی برای فراگیری دروس، پاسخ و پرسش از درس گذشته.	۵ دقیقه
	ایجاد انگیزه: - آیا در بارهٔ شیوه نقاشی با لکه‌های رنگی از قبل آگاهی داشتید؟	۵ دقیقه

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵ دقیقه	۱- شاگردان به شکلها ی کتاب درسی درس مربوط به نقاشی با لکه‌های رنگی بدقت توجه کنند و به توضیحات همه جانبه معلم خود گوش دهند. ۲- از شکل‌های ایجاد شده به طور مختلف در صنف شاگردان یک نمایش را در نظر بگیرند. ۳- شاگردان درمورد این درس با هم گفتگو نماید و نتیجه آن را به دیگران در میان بگذارد.	۱- معلم دربارۀ طریقه نقاشی با لکه‌های رنگی از روی کتاب درسی که عملاًدر صفحات آن اجرأ شده به شاگردان توضیحات داده و در وقت نقاشی شکل‌ها به آنها رهنمایی نماید. ۲- در موقع ایکه شاگردان به کدام سؤالی بر می‌خوردند و یا در رسم کردن شکل مشابه توسط قلم پنسل بالای لکه رنگی خطوط می‌کشیدند. معلم به آنها رهنمایی کرده تا شکلی را نقاشی نمایند. ۳- کارهای شانرا ارزیابی نموده نزد خود یاد داشت کنید.

معلومات اضافی برای معلم

تصویریابی در لکه‌ها یک بخش مهمی نقاشی است. در طبعیت لکه‌های که به شکل طبیعی به وجود می‌آید میتوان تصاویر زیبای را مشاهده کرد. دقت به این تصاویر زیبای طبیعی و جستجوی آنها تفکر و دقت شاگردان به لکه‌ها است. مثلاً: لکه‌ها که توسط باران بالای دیوارها خانه‌ها به وجود می‌آید و یا به شکل طبیعی برخورد مواد طبیعی به همدیگر، لکه‌های بسیار بزرگ در کوه، سنگها و دشت‌ها به وجود می‌آید باید به آنها توجه و تفکر عمیق کرد و در آن تصاویری که مشابه به حیوان، پرنده، انسان و یا یک شکل آشنای مورد علاقه شاگردان باشد، جستجو کرد، معلم محترم باید آنچه را که در مورد لکه‌ها، خود می‌دانید به شاگردان توضیحات بدهد و شاگردان آنر متوجه محیط اطراف شان در مورد لکه‌ها بسازید. این عمل قوه فکری شاگردان را آنچنان پرورش می‌دهد که نه تنها برای مضمون هنر بلکه برای تمام مضامین و حیات شخصی ایشان مفید و اقع میشود.

شاگردان به کمک رنگ و مویک به روی کاغذ سفید لکه‌های رنگه را در عمل ایجاد نمایند و به دقت تمام در آن لکه‌ها، تصاویر آشنا و مورد علاقه خود را جستجو کنند.

کارخانه گی:

مطابق به دروس کتاب درسی وظیفۀ خانه گی را برای شاگردان در نظر داشته باشید.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنردرس (۲) (تاریخ هنر افغانستان معاصر)

زمان تدریس دو ساعت درسی (۹۰ دقیقه)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**تاریخ هنر افغانستان (معاصر)**	
۲- اهداف آموزشی • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند. ۱- آشنایی شاگردان با تاریخ هنر معاصر. ۲- درک شیوه‌های وانکشاف هنر معاصر در کشور. ۳- به هنرها عصرحاضر در افغانستان ارزش قایل شوند.	
۳- روش‌های تدریس	روش‌های مشاهده، توضیحی، کارعملی، پرسش و پاسخ.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	کتاب درسی، قلم پنسل و پنسل پاک، کاغذ، تصاویر مربوطه درس.	
۵- شیوۀ ارزیابی	ارزیابی خودی، تحریری و تقریری، ملاحظه، مهارتهای ارتباطی.	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:** بعد از سلام، احوال پرسی با شاگردان و گرفتن حاضری پرسش و پاسخ و نمایش تصاویر درس مربوطه به شاگردان. پرسان درس گذشته، ارتباط آن با درس جدید و ایجاد انگیزه.	زمان به دقیقه دقیقه ۱۰
	ایجاد انگیزه: - هنرمندانیکه از رشته‌های مختلف مؤسسات هنری فارغ می‌شود کدام کارها را انجام میدهند؟	۱۰ دقیقه

۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان
۱- معلم دربارۀ هنرهای معاصر از روی کتاب درسی با تصاویر زیبا که نمونۀ کار هنر مندان معاصر است به شاگردان توضیحات بدهد. ۲- در مورد فارغ التحصیلان که از مؤسسات هنری فارغ میشوند از کار هنری آنها معلومات بدهد. ۳- معلم غرض ارزیابی و اطمینان خاطر از شاگردان بپرسد که آیا درس را آموختند یا خیر؟ نتیجه آنرا نزد خود یاد داشت کند.	۱- شاگردان تصاویر و شیوۀ کار هنرمندان معاصر را مشاهده نموده و تفاوتهای هنر قدیم را با هنر معاصر با یکدیگر مشوره نمایند. ۲ - شاگردان توضیحات معلم مضمون هنر را در بارۀ هنر معاصر که قسمت زیاد آن در کتاب درسی توضح شده به دقت بشنوند و یک پروگرام تربیتی و علمی را که در تلویزیون مشاهده کرده باشند آن را به همصنفان خود قصه نمایند.	۷۰ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

شاگردان در صنف۷ با تاریخ هنر و آثار هنری افغانستان پیش از اسلام آشنا شده اند: در صنف هشتم هنر و آثار هنری دوره اسلامی افغانستان به شاگردان معرفی شده است. صنف نهم به تغییرات جامعه در عصر نوین می‌پردازد و زمینه‌های ایجاد هنرهای معاصر را بیان می‌کند. نمونه‌هایی از آثار هنری معاصر افغانستان دراین درس به شاگردان معرفی شده است.

پلان راهنمای تدریس مضمون هنر درس ۳- تاپه کاری با مواد مصنوعی

زمان تدریس: (یک ساعت درسی) ۴۵ دقیقه

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**تاپه کاری با مواد مصنوعی**	
۲- اهداف آموزشی • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند: ۱- آشنایی با روش تاپه کاری با اشیای مصنوعی. ۲- شکل یابی در نمونه‌های تاپه کاری. ۳- شکل سازی با تکمیل نمونه‌های تاپه کاری. ۴- درک یک نمونه تاپه کاری با اشیای مصنوعی و شکل یابی در آن.	
۳- روش‌های تدریس	روش‌های مشاهده، ، توضیحی، نمایشی، کارعملی.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	کاغذ ضخیم یا مقوا رنگ آبی، ظرف آب، قلم پنسل رنگه، سکه فلزی کوچک، پارچه، اسفنج، خریطه پلاستیکی.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف.	
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:** بعد از سلام و احوال پرسی با شاگردان تنظیم صنف پرسش و پاسخ در بارهٔ تاپه کاری با انگشت و با اشیای طبیعی	زمان به دقیقه ۵ دقیقه
	ایجادانگیزه: طرح سؤال: با مواد باطله چه کارهایی می‌توانید انجام دهید؟	۵ دقیقه

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶ – فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۳۵	۱- شاگردان نمونه‌ها را مشاهده و در بارهٔ آن‌ها گفتگو کنند. ۲- ابزار و مواد کار را آماده کنند. ۳- هر یک از مواد مصنوعی را به رنگهای دلخواه خود رنگ آلوده کنند و بالای صفحه بگذارند تا نقوش جالب و متنوعی ایجاد شود. ۴- نقش‌ها را ببینند و اشکال را درآن جستجوکنید. ۵- به کمک خطوط آنرا به اشکال مورد نظر تان تبدیل کنید. ۶- اشکال را که ترسیم نموده اید به نمایش بگذارید و در مورد آن با هم گفتگو نمایید. خود و دیگران را ارزیابی کنید.	۱- معلم نمونه‌های مواد را که شاگردان جمع آوری کرده اند، به همه نشان دهد. ۲- روش تاپه کاری با مواد مصنوعی را برای شاگردان توضیح دهد. ۳- روش کار شاگردان را مشاهده و نتایج حاصل را نزد خودبرای ارزیابی آنها یاد داشت کنند.

معلومات اضافی برای معلم

روشهای تاپه کاری از مواد مصنوعی را شاگردان بیاموزند و از مواد مصنوعی مانند: مهرهای ساخته شده سکه‌های فلزی، دکمه، سرپوش قلم، سرپوش بوتل، پنسل پاک و غیره مواد مصنوعی برای ساختن تاپه مصنوعی توسط رنگ استفاده کنند.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنر درس (۴) (شبکه کاری با گل)

زمان تدریس دو ساعت درسی(۹۰ دقیقه)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>**۱- عنوان درس**</td><td colspan="2">**شبکه کاری با گل**</td></tr>
<tr><td>**۲- اهداف آموزشی**
• (دانشی
• مهارتی
• ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند.
۱ - آشنایی با طریقه‌های شبکه کاری با گل رس.
۲- آشنایی با نقش برجسته، شبکه کاری معماری، کاشی و مجسمه‌ها خشت پخته، ظروف، اشیای و لوزام مختلف دیگر که ازگل ساخته می‌شود.
۳- درک اهمیت گل رس در ساختن اشیای مختلف تزیینی و هنری.</td></tr>
<tr><td>**۳- روش‌های تدریس**</td><td colspan="2">روش‌های کارعملی، مشاهده، توضیحی، نمایشی.</td></tr>
<tr><td>**۴- سامان و لوازم ضروری تدریس**</td><td colspan="2">گل رس، رنگ آبی، مویک نقاشی، کاغذ ترس، چوب آش گز و قلم پنسل، میز و یا تختهٔ کار، نمونهٔ از دیزاین مودلیر و یا کاردک برای برش کردن.</td></tr>
<tr><td>**۵- شیوهٔ ارزیابی**</td><td colspan="2">ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">**۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف**</td><td></td><td>زمان به دقیقه</td></tr>
<tr><td>**فعالیت مقدماتی:**
بعد از سلام و احوال پرسی باشاگردان و آماده کردن وسایل مورد نیاز درس مربوط، پرسش و پاسخ در مورد آماده کردن گل رس برای ساختن یک شکل.</td><td>۱۰
دقیقه</td></tr>
<tr><td>**ایجاد انگیزه:**
- آیا در مورد ترسیم دیزاین بالای صفحه گلی قبلاً چیزی اموخته بودند؟</td><td>۱۰
دقیقه</td></tr>
</table>

۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان به دقیقه
۱- معلم نمونهٔ یک دیزاین ساده را بخاطر نقش روی صفحه گل انتخاب نموده و طریقه کاپی کردن آن را بالای صفحه گل به شاگردان رهنمایی نماید. ۲- بعد از ساختن دیزاین در صفحه گلی طریقه رنگ آمیزی را به آنها بگویید. ۳- کارهای شاگردان را ارزیابی نماید و نتجیه آن را نز خود یاد داشت کنید.	۱ - شاگردان نمونه‌های دیزاین‌های ساده را مطابق رهنمایی معلم با احتیاط بالای صفحه گلی از کاغذ ترس انتقال دهند. ۲- گل‌های اضافی را توسط مودلیر یا کارد پلاستیکی از میان آن بردارند. تا نقش برجسته معلوم شود بعد از خشک شدن به احتیاط آن را به دلخواه خود رنگ آمیزی نمایند. ۳- کارهای تکمیل شده را در خریطه پلاستیکی نگهدارید تا به آرامی خشک شود. ۴- بعد از خشک شدن آنرا رنگ آمیزی کنید.	۷۰ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

این درس به ساختن کاردستی با گل اختصاص دارد. برای تهیهٔ « شبکه کاری با گل » شاگردان ابتدا باید طرح مناسب شبکه کاری را بیابند؛ سپس گل را آماده کنند و یک لوحهٔ گلی به اندازه طرح خود تهیه نمایند. طرح را روی گل گذاشته، نقش را روی لوح گلی منتقل کنند؛ سپس قسمت‌های اضافی را در آورند. این مراحل باید با دقت و حوصله مندی با ظرافت انجام شود تا قسمت‌های مختلف لوحهٔ گلی از هم جدا نشوند. پس از بیرون آوردن همه قسمت‌های اضافی، لبهٔ شبکه‌ها را صاف کاری نمایند تا زیبا تر شود. چون تهیه لوحه چند ساعت طول می‌کشد باید کار نیمه تمام را در خریطهٔ پلاستیک بپیچند تا هوا به آن نرسد و زود خشک نشود. اگر گل ترک بخورد و ساعت بعدی گل نرم و انعطاف پذیر نباشد نمی توان کار را تمام کرد. در صورتی که ترک‌های باریکی روی سطح گل مشاهده شد با کمی آب آن را ترکنند و با دست محل ترک را صاف کاری کنند. پس از اتمام کار، لوحه گلی را در محل مناسب بگذارند تا آرام آرام خشک شود و ترک نخورد. پس از این که لوحه گل خشک شد، می‌توان آن را رنگ آمیزی کرد. شاگردان را در انتخاب رنگ‌ها و نوع رنگ آمیزی، آزاد بگذارید. پس از خشک شدن رنگها یک لایه ورنس روی لوحه گلی بمالید تا دوام لوحهٔ گلی بیشتر شود. در صورتی که کوره در اختیار دارید ابتدا لوحهٔ گلی را در کوره گذاشته پخته کنید سپس رنگ آمیزی کنید بعداً ورنس به آن بمالید.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنر درس (۵) (هنر غرب)

زمان تدریس دو ساعت درسی (۴۵ دقیقه)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**هنر غرب**	
۲- اهداف آموزشی • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)	ا ز شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند. ۱ -آشنایی با هنر غرب و روش کار هنری آنها. ۲- آشنایی با هنرمندان دورۀ رنسانس و شیوه‌های کار هنری آنها. ۳- درک شیوه‌های کار هنری هنرمندان در غرب.	
۳- روش‌های تدریس	روش‌های مشاهده، توضیحی و مباحثه گروپی.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	کتاب درسی و کتاب رهنمای معلم، قلم پنسل و پنسل پاک، تباشیر، تخته و تخته پاک.	
۵- شیوۀ ارزیابی	ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف ملاحظه، مهارتهای ارتباطی.	
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:** بعد از سلام و احوال پرسی باشاگردان پرسش و پاسخ در بارۀ درس گذشته در ارتباط به درس جدید.	زمان به دقیقه ۵ دقیقه
	ایجاد انگیزه: آیا شیوه کار هنرمندان قدیم را درک کرده می‌توانید؟	۵ دقیقه

۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم(آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان
۱- معلم در مورد هنرهای دوره انسانس معلومات دهد. ۲- به سؤالات شاگردان جواب بگویند. ۳- از شاگردان در مورد درس جدید بپرسد. ۴- میزان آموزشی شاگردان را ارزیابی نموده و نزد خود یاد داشت کند.	۱- توضیحات معلم را دقیقاً بشنوند. ۲- در مورد درس جدید از معلم بپرسید. ۳- به سؤالات معلم جواب‌های درست بگویید.	۳۵ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

بخش دیگر آشنایی با تاریخ هنر به معرفی هنر غرب اختصاص دارد. شاگردان در صنف هفتم با هنر دورۀ سنگ(دورۀ سنگ قدیم، دورۀ سنگ میانه و دورۀ سنگ جدید) و هنر تمدن‌های باستانی (بین النهرین، ایران، مصر، هند، چین، جاپان، یونان و روم باستان) آشنا شده اند.

در زمینۀ هنرهای دینی در صنف هفتم هنر مسیحیت (صدر مسیحیت، بیزانس وگوتیک) و در صنف هشتم هنر اسلامی (خوشنویسی، معماری، هنرهای دستی و میناتوری) معرفی شده است.

در صنف نهم بخش تاریخ هنر جهان معرفی هنر غرب از رنسانس تا دورۀ معاصر می‌پردازد. امروز هنرمندان جهان تا حد زیادی تحت تأثیر هنر غرب قرار داشته. همان گونه که جوامع معاصر تحت تأثیر تمدن غرب قرار دارند.

شناخت زمینۀ ایجاد این تحولات و تأثیرات آن نقش مهمی در جلوگیری از تهاجم فرهنگی دارد. جامعه غرب از دوران رنسانس با تفکر « هومانیستی» « انسان گرایی» شالودۀ تمدنی پی ریخت که امروز همه وجوه زنده گی انسان از جمله علم و هنر را تحت تأثیر قرار داده است.

به علاوه روش فعالیت‌های هنری در غرب با آنچه در طول تاریخ در هنر تمدن‌های مختلف مشاهده می‌شود، متفاوت است و هنرمندان غرب پی در پی موضوعات و مواد مصرفی، روش‌های کارو شیوه‌های بیان آثار هنری را تغییر داده اند. به همین دلیل از قرن ۱۵ میلادی تاکنون سبک‌های مختلف هنری در غرب ظهور کرده و چند صباحی دوام یافته و سپس رها شده و شیوۀ جدیدی ابداع گردیده است. این تحولات به موازات جوامع غربی در سراسر جهان به وجود آمده است و یکی از عوامل مهم آن وجود دانشگاه ها و پوهنتون‌های هنری است که شیوه‌های غربی را آموزش می‌دهند.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنر درس (۶) (طراحی و نقاشی جنتری)

زمان تدریس دو ساعت درسی (۹۰ دقیقه)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**طراحی و نقاشی جنتری**	
۲- اهداف آموزشی • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند. ۱- آشنایی با طراحی جنتری. ۲- آشنایی با ساختن و تقسیمات هفته و ماه و نقاشی چهار فصل سال. ۳- درک اهمیت زیبایی نقاشی درصفحات جنتری.	
۳- روش‌های تدریس	روش‌های تو ضیحی، مشاهده، کارعملی، نمایشی.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	کاغذ مقوا، رنگ آبی، مویک نقاشی، قلم پنسل و پنسل پاک، تیغ برش قیچی و سرش.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	کارعملی، ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف ملاحظه، مهارتهای ارتباطی	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:** بعد از احوال پرسی با شاگردان و بعداً پرسش و پاسخ در بارهٔ طراحی و نقاشی جنتری و آماده گی بخاطر ساختن جنتری.	زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه
	ایجاد انگیزه: **طرح سؤال:** ۱-آیا از چهار فصل سال مناظری را در ذهن خود طرح و مجسم ساخته می‌توانید؟ ۲-آیا طرح‌های ذهنی خود را در عمل پیاده کرده می‌توانید؟	۱۰ دقیقه

مدت زمان	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)
۷۰ دقیقه	۱- توضیحات معلم را دقیقاً بشنوند و آنرا در عمل پیاده کنند. ۲- شاگردان مطابق هدایت معلم عمل کنند و نتیجه را به نماینده گروپ‌های دیگر بگویند.	۱- معلم نظریات خود را در بارۀ طرا حی جنتری با شاگردان شریک ساخته در اجرای کار عملی آن به شاگردان رهنمایی نمایند. ۲- معلم شاگردان را به گروپ‌ها تقسیم نماید. و سپس اعضای هر گروپ در حصه نقاشی تزیین جنتری باهم مشوره کنند. ۳- در اخیر درس کارهای عملی شاگردان را ارزیابی و یاد داشت کنید.

معلو مات اضافی برای معلم

درس ششم در باره طراحی و نقاشی جنتری اختصاصی یافته است. جنتری‌های که طراحان و نقاشان در دیزاین و زیبایی آن زحماتی زیادی را که متقبل شده اند و انواع جنتری‌های جیبی، جنتری‌های دیواری و جنتری‌های سر میزی را تهیه نموده. ازین جنتری‌های فوق الذکر نمونه‌هایی جمع آوری کرده و به ارتباط و تقسیم روزهای هفته‌ها، ماه‌های چهارفصل سال به شاگردان نشان داده و توضیح بدهیدتا ذهن شاگردان در طراحی انواع جنتری‌ها انکشاف کرده و دراین مورد جنتری‌های زیبای را تهیه نمایند.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنر درس (۷) (هنر معاصر غرب)

زمان تدریس دو ساعت درسی (۹۰ دقیقه)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**هنر معاصر غرب**	
۲- اهداف آموزشی • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند. - آشنایی شاگردان به هنری غرب. - به آثار هنری غرب علاقه مند شوند. - آثار هنری را بشناسند.	
۳- روش‌های تدریس	روش‌های تو ضیحی، مشاهده، نمایشی	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	کتاب درسی، کتاب رهنمای معلم، قلم و کتابچه، تخته و تباشیر.	
۵- شیوۀ ارزیابی	ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف ملاحظه، مهارتهای ارتباطی.	
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:** بعد از ادای سلام و احوال پرسی با شاگردان پرسش و پاسخ در بارۀ هنر معاصر غرب. پرسان از درس گذشته.	زمان به دقیقه دقیقه ۱۰
	ایجاد انگیزه: **طرح سوال:** آیا تا به حال دربارۀ هنر معاصر غرب چیزی شنیده اید؟	۱۰ دقیقه

۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان
۱- معلم درباره هنر معاصر غرب به شاگردان معلومات دهد و نکات مهم درس را روی تخته صنف یاد داشت نماید. ۲سؤالات مربوط درس را از کتاب درسی به شاگردان پاسخ دهند. ۳- سبک‌ها و شیوه‌های مختلف هنر معاصر غرب را با ارائه نام هنرمندان شرح دهد.	۱- شاگردان توضیحات معلم را در رابطهٔ درس بشنوند. و نکات مهم یاد داشت معلم را از روی تخته نوت بگیرند و سؤالات مربوط به درس را با معلم طرح نمایند. ۲- شاگردان توضیحات معلم را در رابطه به سبک‌ها و شیوه‌های هنر معاصر غرب بخصوص در بخش نام هنر مندان دقیقاً بشنوند و به ذهن خود بسپارند.	۷۰ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

در هنر معاصر غرب، پروسهٔ حرکت هنری معاصر غرب را از قرن بیستم تا دورهٔ معاصر معرفی می‌کند. مهم ترین تحولات هنری با تصاویر متنوع در این درس ارائه شده تا شاگردان با زمینه‌های هنر معاصر غرب آشنا شوند.

هنر و فرهنگ عامل تعیین کنندهٔ هویت هر ملت است. آشنایی با عوامل تاریخی که در شکل گیری هنر و فرهنگ هر کشور تأثیر داشته بیان ارزش و اهمیت هنر و فرهنگ « از گذشته تا به حال » در سرنوشت ملت‌ها، از ضرورت‌های آموزشی نسل جدید است. از این نکتهٔ نظر تاریخ هنر جزء مهمی از تاریخ هر کشور است که زمینهٔ تحولات فکری و بنیان گذار تغییرات اساسی ملت‌ها در طول تاریخ است.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنر درس (۸) (ساختن کاردستی با قطی باطله کاغذی)

زمان تدریس دو ساعت درسی (۹۰ دقیقه)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- عنوان درس</td><td colspan="2">ساختن کاردستی با قطی باطله کاغذی</td></tr>
<tr><td>۲- اهداف آموزشی
• (دانشی
• مهارتی
• ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند.
۱- آشنایی با ساختن کار دستی از مواد باطله.
۲- علاقه مندی شاگردان با کارهای دستی.
۳- درک کردن ارزش کارهای دستی.</td></tr>
<tr><td>۳- روش‌های تدریس</td><td colspan="2">روش‌های تو ضیحی، مشاهده، کارعملی و نمایشی.</td></tr>
<tr><td>۴- سامان و لوازم ضروری تدریس</td><td colspan="2">قطی‌های باطله، رنگ آبی، قلم مویک، قلم پنسل، پنسل پاک، ظرف آب، اسکاشتیپ، سرش، قیچی، تیغ برش و مواد ساده محیطی.</td></tr>
<tr><td>۵- شیوهٔ ارزیابی</td><td colspan="2">ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف ملاحظه، مهارتهای ارتباطی.</td></tr>
<tr><td rowspan="3">۶- فعالیت های تدریس و آموزش درصنف</td><td rowspan="2">فعالیت مقدماتی:
بعد از سلام و احوال پرسی با شاگردان بعداً پرسش و پاسخ در بارهٔ درس مربوطه و آماده ساختن لوازم ضروری برای تدریس.</td><td>زمان به دقیقه</td></tr>
<tr><td>۱۰ دقیقه</td></tr>
<tr><td>ایجاد انگیزه:
طرح سوال: آیا گاهی از مواد ساده محیطی و اشیای باطله در ساختن کار دستی کدام شکلی را ساخته اید؟</td><td>۱۰ دقیقه</td></tr>
</table>

۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان به دقیقه
۱- معلم به شاگردان هدایت بدهد تا قطی‌های بیکاره را با خود بیاورند. ۲- شاگردان در گروپهای خود در مورد قطی‌های بیکار گفتگو نماید. ۳- کار شاگردان مورد ارزیابی قرار دهید و نتیجه را یاد داشت کنید.	۱- شاگردان مواد ساده محیطی مطابق هدایت و مشوره قطی‌های بیکاره را با خود بیاورند. ۲- شاگردان در گروپهای که تعیین شده اند در مورد کاردستی قطی‌های باطله باهم صحبت نمایند.	۷۰ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

با انجام این گونه فعالیت‌ها شاگردان می‌آموزند که از مواد باطله چیزهای زیبا بسازند. قطعی دستمال کاغذی، آب میوه، کریم دندان و گوگرد یا هر نوع قطعی باطله را که در دسترس باشد می‌توانند برای ساختن کار دستی‌های متنوع به کار گیرند. از اوایل سال تعلیمی از آنها بخواهید که موضوع دلخواه خود را برای ساختن کاردستی، قطعی باطله انتخاب کنند و قطعی‌هایی را که برای ساختن آن مناسب است بیابند و جمع آوری کنند و در ساختن ساختمان‌های بلند، طیاره، کشتی، موتر یا موضوع دلخواه خود آنها به کارگیرند و باید بدانند که چه تعداد قطعی باید جمع آوری کنند؟ با جمع آوری قطعی‌ها هنگام ساختن کاردستی شاگردان آماده کار هستند و قطعی‌های کاغذی باطله را به کمک سرش یا سکاشتیپ به هم می‌چسپانند. اگر بعضی از قسمت‌های موضوع انتخابی به شکل مکعب نیست (مانند چراغ‌های موتر) شاگردان می‌توانند قطعی‌های باطله را با قیچی به شکل مناسب برش دهند و آن را به قسمت‌های دیگر بچسپانند و پس از این که کاردستی آماده شد، آن را تزیین کنند. با استفاده از رنگ‌های مختلف می‌توان کاردستی را رنگ آمیزی کرد یا با کاغذهای رنگی روی آن را پوشاند. جزییات موضوع مانند شیشه‌های طیاره، بادبان کشتی و چراغ موتر را به کار اضافه کنند تا کامل تر و زیباتر شود. اگر شاگردی روش جدیدی برای تزیین کاردستی خود ابداع کرد او را بسیار تشویق کنید.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنر درس (۹) (کاپی از نقوش هندسی)

زمان تدریس یک ساعت درسی (۹۰ دقیقه)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**کاپی از نقوش هندسی**	
۲- اهداف آموزشی • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود در پایان تدریس با اهداف زیر دست یابند. ۱- آشنایی با طریقه کاپی از نقوس هندسی. ۲- آشنایی با رنگ آمیزی و درک زیبایی‌های نقوش هندسی.	
۳- روش‌های تدریس	مشاهده، کارعملی، نمایش، پرسش و پاسخ.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	کاغذ کاک، کاغذ ترس(شفاف) قلم پنسل و پنسل پاک، رنگ آبی، ظرف آب، موبک نقاشی و نمونهٔ دیزاین و نقوش هندسی برای کاپی کردن.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف ملاحظه مهارت‌های ارتباطی.	
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:**	زمان به دقیقه
	بعد از ادای سلام و احوال پرسی باشاگردان و آماده ساختن لوازم ضروری تدریس و پرسش و پاسخ در بارهٔ نقوش هندسی و تهیه کاپی از یک دیزاین و نقوش اصلی.	۱۰ دقیقه
	ایجاد انگیزه: **طرح سوال:** آیا تا به حال کدام دیزاین را کاپی کرده بودید؟	۱۰ دقیقه

۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم (آمورش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان
۱- معلم باید نمونه‌های دیزاین و نقوش را به تمام شاگردان نشان دهد. ۲- روش کاپی کردن را با شاگردان توضیح دهد. ۳- روش و طریقه‌های کار آنها را مشاهده و نتایج آن را نزد خود یاد داشت نماید ۴- معلم از کارهای تکمیل شده شاگردان یک نمایش را در نظر بگیرد.	۱- شاگردان نمونه‌های دیزاین‌ها و نقوش هندسی را تماشا کرده در باره آن با یکدیگر گفتگو نمایند. ۲- ابزار مربوط درس را آماده سازند، با پنسل کمرنگ با دقت بیشتر شکل دیزاین خود را کاپی کنید. ۳- طرح آماده شده را با سکاشتیب روی میز با تخته طراحی نصب کنند. ۴- طرح تکمیل شده اصلی را به ترتیب از رنگهای تیره به روشن رنگ آمیزی کنند.	۷۰ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

خلاصه درس نهم

یکی از آسانترین طریقه‌ها و شیوهٔ کار سریع کاپی از عکس و یا کاپی از نقوش و دیزاین‌ها در نقاشی می‌باشد. با قرار دادن کاغذ ترس بالای نقوش و یا تصویر نصب شده در تخته و یا میز توسط پنسل خطوط اوت لاین و یا خطوط بیرونی دیزاین متذکره را بدقت خط بکشید و آهسته اهسته نقاط دیگر آن را کاپی کرده تا تصاویر و یا دیزاین مورد نظر تان تکمیل شود و کاغذ ترس را از روی آن بردارید و روی دیگر آن را دور بدهید و دو باره خطوط آن را با پنسل خط بکشید تا رنگ پنسل به روی دیگر آن انتقال یابد و کاغذ ترس بالای کاغذ مقوا و کاغذ دیگر گذاشته خط بکشید و بروی کاغذ سفید نقش آن ظاهر می‌گردد و آن را رنگ آمیزی کنید.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنردرس (۱۰) (آشنایی با مؤسسات هنری افغانستان)

زمان تدریس یک ساعت درسی (۴۵دقیقه)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**آشنایی با مؤسسات هنری افغانستان**	
۲- اهداف آموزشی • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)	از شاگردان توقع می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند ۱- آشنایی با مؤسسات هنری در افغانستان ۲- درک کردن فعالیت‌های مکاتب هنری در افغانستان. ۳- علاقه مندی به تولید آثار هنری آنها	
۳- روش‌های تدریس	توضیحی، مشاهده، مباحثه یی پرسش و پاسخ.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	کتاب، مواد مُمد درسی و وسایل تدریس، تصویر مربوط به درس.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف ملاحظه مهارت‌های ارتباطی.	
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:** بعد از ادای سلام و احوال پرسی با شاگردان و پرسش و پاسخ دربارهٔ مکاتب هنری در افغانستان	زمان به دقیقه ۵ دقیقه
	ایجاد انگیزه: **طرح سوال:** آیا هنر و فعالیت‌های هنری در افغانستان از قبل موجود بود ؟	۵ دقیقه

۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان به دقیقه
۱- معلــم درمــورد مؤســسات هنــری توضیحات بدهد. ۲- اســمای مکاتــب مختلــف را بــالای تخته صــنف بنوسـد و بـه معرفـی انهـا بپردازند. ۳- مکاتب هنری را از درس ۱۰ کتــاب درسی به شاگردان شرح نماید.	۱-شاگردان توضیحات همه جانبه معلم را دقیقـاً بشنوند و اسمای مکاتب هنــری مختلـف را از روی تخته صنف به کتابچه‌های شان یاداشــت نمایند و پرسش‌های مربوط درس را از معلـم طرح نمایند. و پاسـخ آن را از معلـم در یافـت نمایند. ۲-در باره شیوه‌ها و فعالیت‌های مکاتب هنــری از درس ۱۰ کتــاب درســی بــا یکـدیگر گفـت و شــنود کننـد و مـشکلاتی کـه در درس بـرای شان ایجاد میشود به رهنمایی معلــم خـود آن را حل نمایند.	۳۵ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

این درس به آشنایی با مؤسسات هنــری افغانــستان اختــصاص دارد و مکمــل درس ۲ مــی‌باشــد. آثــار هنری معاصر افغانستان را هنرمندان چند نسل اخیر که در مراکز مختلفی هنر معاصر تربیت شده انـد، پدیـد آورده اند و در این درس شاگردان می‌توانند با زمینه‌های شکل گیری هنر معاصر افغانستان آشنا شوند.

پلان رهنمای تدریس مضمون درس (۱۱) (نقاشی از شعر)

زمان تدریس یک ساعت درسی (۴۵دقیقه)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>۱- عنوان درس</td><td colspan="2">نقاشی از شعر</td></tr>
<tr><td>۲- اهداف آموزشی
• (دانشی
• مهارتی
• ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان توقع داریم که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند.
۱- آشنایی با شیوه نقاشی از شعر.
۲- آشنایی با نقاشی‌های تخیلی در فضای شعری.
۳- اهمیت شنیدن یک قطعه، شعر و نقاشی تخیلی و ذهنی از آن.</td></tr>
<tr><td>۳- روش‌های تدریس</td><td colspan="2">توضیحی، کارعملی، مشاهده، پرسش پاسخ، نمایشی.</td></tr>
<tr><td>۴- سامان و لوازم ضروری تدریس</td><td colspan="2">رنگ آبی، مویک نقاشی، ظرف آب قلم پنسل و پنسل پاک و کاغذ کاک.</td></tr>
<tr><td>۵- شیوهٔ ارزیابی</td><td colspan="2">ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف ملاحظه مهارتهای ارتباطی.</td></tr>
<tr><td rowspan="2">۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف</td><td>فعالیت مقدماتی:
بعد از سلام و احوال پرسی با شاگردان و تنظیم صنف پرسش و پاسخ در باره درس گذشته مرتبط به درس جدید و بعد از شنیدن یک شعر شاگردان برای ایجاد یک نقاشی ذهنی با هم مشوره کنند.</td><td>زمان به دقیقه
۵
دقیقه</td></tr>
<tr><td>ایجاد انگیزه:
طرح سوال: گاهی در زنده گی خویش نقاشی ذهنی را ترسیم نموده اید؟</td><td>۵
دقیقه</td></tr>
</table>

۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان به دقیقه
۱- معلم فضای تخیل و تفکر را برای ایجاد شکلهای نقاشی و زمینهٔ تخیل را در ذهن شاگردان مساعد سازد. ۲- ملعم به شاگردان بگوید که در مورد شعر و قصه‌های کوتاه فکر کنند. ۳- کارهاشان را مورد ارزیابی قرار دهید و نتیجه آن را یاد داشت کند.	۱- شاگردان به گروپ‌ها تقسیم شوند و هر گروپ موضوع مختلف را نزد خود فکر کرده باهم مشوره نمایند و به نقاشی ذهنی بپردازند. ۲- شاگردان از موضوعات، قصه‌ها، داستان‌ها و یا شنیدن یک قطعه شعر یک نقاشی را در ذهن خود طرح نمایند. ۳- طرح خود را به رنگهای مناسب رنگ آمیزی نماید.	۳۵ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

شاگردان صنف هفتم « نقاشی از فصل دلخواه» را به صورت ذهنی تجربه کرده اند. در صنف هشتم (نقاشی ذهنی از جشن‌ها یا بازی‌های ملی) برای شاگردان در نظر گرفته شده و آنها در این صنف نقاشی ذهنی را تجربه کرده اند. در صنف نهم باتوجه به تجربیات قبلی، نقاشی از شعر که نیاز به توانایی بیشتری دارد و تجسم فضاهایی که در شعر بیان شده در قالب تصویر برای شاگردان در نظر گرفته شده است.بنابر این شاگردان باید مفهوم شعر انتخابی را کاملاً درک کنند و سپس احساسات خود را با استفاده از خطوط، شکل‌ها، رنگ‌های ذهنی و بافت‌هایی که ایجاد می‌کنند نمایش دهند. استفاده از کولاژ(چسپاندن کاغذ، پارچه یا مواد طبیعی و مصنوعی به نقاشی) و تا په کاری هم در نقاشی شعر آزاد است و شاگردان می‌توانند از این روش‌ها برای تکمیل کار خود استفاده کنند.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنر درس (۱۲) (آشنایی با کمپیوتر)

زمان تدریس یک ساعت درسی (۴۵دقیقه)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**آشنایی به کمپیوتر**	
۲- اهداف آموزشی • **(دانشی** • **مهارتی** • **ذهنیتی)**	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند. ۱- آشنایی با دستگاه و یا بخش‌های کمپیوتر. ۲- آشنایی با پروگرام‌ها و طرز فعالیت کمپیوتر. ۳- اهمیت و موثریت کمپیوتر در پیشرفت کار.	
۳- روش‌های تدریس	مشاهده، کارعملی، توضیحی، پرسش و پاسخ.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	دستگاه کمپیوتر، مانیتور، موس، کیبورد، صفحه تایپ و پروگرام‌های نقاشی.	
۵- شیوۀ ارزیابی	ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف ملاحظه مهارتهای ارتباطی.	
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:** بعد از سلام و احوال پرسی با شاگردان و پرسش و پاسخ در بارۀ کمپیوتر و آغاز کار آن.	زمان به دقیقه ۵ دقیقه
	ایجاد انگیزه: **طرح سوال:** آیا در کمپیوتر کدام نوشته را تایپ و یا چیزی را دیزاین نموده اید؟	۵ دقیقه

۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان به دقیقه
۱- معلم در باره شیوهٔ کار کمپیوتر به شاگردان توضیحات داده و به سؤالات آنها پاسخ ارائه نماید. ۲- معلم در مورد استفاده از دستگاه کمپیوتر معلومات دهد.	۱- شاگردان نکات مهم توضیحات معلم را که دربارهٔ اختراع و شیوه کار کمپیوتر شنیده اند؛ یاداشت کنند. و سؤالات خود را از معلم پرسیده قناعت خود را حاصل نمایند. ۲- شاگردان در باره ساختار و یا بخش‌های مختلف دستگاه کمپیوتر و طریقه استفاده آن را از توضیحات معلم به دقت بشنوند و قسمت‌های مهم آن را یاداشت بگیرند.	۳۵ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

آخرین فعالیت نقاشی صنف نهم مربوط به استفاده از کمپیوتر برای نقاشی است و درس ۱۲ صنف نهم برای آشنایی شاگردان با کمپیوتر در نظر گرفته شده است.

درس ۱۸ شاگردان را با استفاده از پروگرام **Paint** برای نقاشی آشنا میسازد. در صورت امکان شاگردان باید کمپیوتر را از نزدیک ببیند به پروگرامهای که از آن میتوان استفاده کرد، چطور خاموش و روشن و چطور کلکین‌ها را باز کرده، تمام اینها را باید شاگردان بیاموزند. با تدریس کردن درس ۱۸ شاگردان از پروگرام Paint برای نقاشی تجربه خوبی را حاصل و برای آموزش آنها کمک می‌نماید.

پلان راهنمای تدریس مضمون هنر درس ۱۳- کاپی از یک میناتوری ساده

زمان تدریس: (یک ساعت درسی ۹۰ دقیقه)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**کاپی از یک میناتوری ساده.**	
۲- اهداف آموزشی • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهدف زیر دست یابند: ۱- تقویت دقت بصری شاگردان. ۲- آشنایی با روش تهیه کاپی بدون استفاده از کاغذترس. ۳- زیبای‌های یک میناتور را درک بتوانند.	
۳- روش‌های تدریس	مشاهده، پرسش و پاسخ، توضیحی، نمایشی کارعملی.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	یک نمونهٔ میناتوری ساده، یک برگ کاغذ ترس به اندازه آن، قلم پنسل، رنگ آبی، مویک نقاشی، ظرف آب.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب وضعیف ملاحظه، مهارت‌های ارتباطی)	
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:**	زمان به دقیقه
	بعد از احوال پرسی با شاگردان و پرسش و پاسخ در بارهٔ میناتوری مربوط به درس و تهیه کاپی از یک دیزاین.	۱۰ دقیقه
	ایجاد انگیزه: طرح سؤال: آیا می‌توانید بدون استفاده از کاغذ ترس از یک میناتور ساده کاپی تهیه کنید؟	۱۰ دقیقه

۱-۶ – فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان
۱-نمونه میناتورهای جمع آوری شده را به همهٔ شاگردان نشان دهد. ۲-روش تهیهٔ کاپی بدون استفاده از کاغذ ترس را برای شاگردان توضیح دهد. ۳-روش کار آن‌ها را مشاهده و نتیجه آنرا نزد خود یاد داشت کند.	۱- نمونه‌های میناتور را تماشا و درباره آن‌ها گفتگو کنند. ۲- نمونهٔ میناتور خود را به دقت مشاهده کنند. ۳- ابزار و مواد کاررا آماده کنند. ٤- با پنسل کمرنگ و با دقت، بزرگترین شکل میناتوری خود را بکشند. ٥- شکل‌های کوچک را مطابق نمونه میناتوری به شکل اول اضافه و طرح را تکمیل کنند.	۷۰ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

این درس فعالیت تهیه کاپی از یک میناتوری ساده رامرحله به مرحله بیان می‌کند. در این فعالیت از شاگردان خواسته شده بدون استفاده از کاغذ ترس کاپی کنند و طراحی را از شکل بزرگ ساده شروع کنند و کم کم جزییات را به آن اضافه نمایند. شاگردان می‌توانند از داخل کتاب‌ها، مجلات، کارت‌ها وپوسترهایی که عکس میناتورهای مختلف دارند نمونه ساده یی را انتخاب کنند و از آن کاپی تهیه نمایند. این فعالیت برای متوجه ساختن شاگردان به ظرافت در طراحی و رنگ آمیزی برای ریزه کارهای میناتوری درنظر گرفته شده است.

هنگام تهیهٔ کاپی، شاگردان به ارزش میناتوری‌های ظریف، پر کار و پیچیده پی می‌برند و این خصوصیات را بهتر درک می‌کنند.

پلان راهنمای تدریس مضمون هنردرس ۱۴ آشنایی با انواع گلدوزی

زمان تدریس: (یک ساعت درسی۴۵ دقیقه)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**آشنایی با انواع گلدوزی**	
۲-اهداف آموزشی • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهدف زیر دست یابند: ۱- آشنایی با پارچه و روش‌های تزیین آن. ۲- آشنایی با گلدوزی به عنوان یک هنر بسیار قدیمی. ۳- آشنایی با انواع گلدوزی.	
۳- روش‌های تدریس	نمایشی، توضیحی، پرسش و پاسخ	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	نمونه‌هایی از پارچه، نخی، گلدوزی، سوزن، نمونه‌های گلدوزی شده یا تصاویر آن‌ها.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف ملاحظه، مهارت‌های ارتباطی)	
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:**	زمان به دقیقه
	بعد از سلام و احوال پرسی، با شاگردان تنظیم صنف سپس از شاگردان بخواهید نمونه‌های گلدوزی شده را جمع آوری کنند و روز بعد به صنف خود بیاورند. نمونه‌های گلدوزی را برای شاگردان نمایش دهید.	۵ دقیقه
	ایجادانگیزه: **طرح سؤال:** آیا می‌دانید گلدوزی روی پارچه چقدر قدامت دارد؟	۵ دقیقه

۱-۶ – فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان به دقیقه
۱- معلم نمونه‌های گلدوزی را به شاگردان نشان دهد. ۲- در بارهٔ ابزار و مواد گلدوزی توضیح دهید. ۳- تقسیم بندی‌های گلدوزی را با ارائه نمونه یا تصویر توضیح دهد. - گلدوزی سراسرپارچه با نقوش رنگین. - گلدوزی بخشی از پارچه با نقوش رنگین. - گلدوزی با کشیدن تعدادی تار و پود از پارچه.	۱- نمونه‌های گلدوزی را مشاهده کنند. ۲- با ابزار و مواد گلدوزی آشنا شوند و خصوصیات و کاربرد هر یک را مشاهده کنند. ۳- تقسیم بندی‌های گلدوزی را یاد بگیرند و نام ببرند. ۴- نقش‌های رایج گلدوزی را توضیح دهند. ۵- سه نمونه گلدوزی فاخر را نام ببرند.	۳۵ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

به ضمیمه دروس تاریخ هنر، این درس به آشنایی با انواع گلدوزی که نوعی از هنرهای دستی است، اختصاص یافته است. شاگردان در صنف هشتم با چندین نمونه از هنرهای دستی که در دورهٔ اسلامی انکشاف یافته و امروز هم میان مردم مروج است آشنا شده اند.

در این درس، شاگردان به قدامت و سابقه گلدوزی و روش‌های مختلف آن آشنا می‌شوند و با استفاده از نمونه‌های تصویری متنوعی که ارائه شده، انواع گلدوزی را با هم مقایسه می‌کنند.

درس ۱۵ به کار عملی گلدوزی اختصاص دارد که معلم متناسب با توانایی و تجربیات شاگردان، فعالیتی را برای اجرای گلدوزی در نظر می‌گیرد.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنر درس (۱۵) (اجرای یک گلدوزی ساده)

زمان تدریس یک ساعت درسی (۹۰دقیقه)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**اجرای یک گلدوزی ساده**	
۲-اهداف آموزشی • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهدف زیر دست یابند: ۱- آشنایی با یک پارچه گلدوزی ساده. ۲- درک کردن فرهنگ گلدوزی مردم افغانستان. ۳- علاقه مندی به سوزن دوزی مناطق مختلف افغانستان.	
۳- روش‌های تدریس	روش‌های توضیحی، مشاهده، کار عملی و نمایشی.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	اقسام تار رنگۀ گلدوزی، سوزن‌های گلدوزی، کرشنیل، کارگاه گلدوزی، پارچه و یا تکه‌های مختلف و نمونۀ تاپۀ دیزاین شدۀ گلدوزی.	
۵- شیوۀ ارزیابی	ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف، ملاحظه مهارتهای ارتباطی.	
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:** بعد از احوال پرسی با شاگردان، تنظیم صنف آماده کردن لوازم ضروری تدریس و رهنمایی به گروپ‌های بر ای اجرا و تطبیق درس مربوط.	زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه
	ایجاد انگیزه: **طرح سوال:** آیا تا به حال از گلدوزی کدام منفعت بدست آورده آید؟	۱۰ دقیقه

۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان به دقیقه
۱- معلم در باره اجرای گلدوزی و شیوه‌های آن توضیحات داده و نمونه‌های گلدوزی شده را به شاگردان نمایش دهد. ۲- معلم درباره اهمیت و ارزشهای صنایع دستی بخصوص (سوزن دوزی گلدوزی و خامک دوزی)را در کشور ما توضیحات بدهد. ۳- در مورد خامک دوزی در کندهار معلومات و ارزش آن را بیان کنید.	۱- شاگردان از توضیحات داده شدۀ معلم و طریقه‌های اجرای گلدوزی را از روی پارچه‌های گلدوزی شده بیآموزند. ۲- شاگردان از توضیحات معلم استفاده کرده ارزشهای صنایع دستی کشور خویش را در داخل و خارج کشور دانسته و شیوه‌های تهیه و آماده شدن آن را درک نمایند. ۳- از وسایل به صورت درست استفاده نمایید.	

معلومات اضافی برای معلم

درس ۱۴ این صنف شاگردان را با گلدوزی و نمونه‌های مختلف آن آشنا می‌کند. درس ۱۵ یک تجربۀ عملی در این زمینه آموزش می‌دهد. اغلب شاگردان با گلدوزی و روش‌های مختلف آن آشنا هستند. نمونۀ ارائه شده در کتاب درسی روش سادۀ پرده دوزی گلدوزی را نشان می‌دهد؛ در صورتی که شاگردان تمایل داشته باشند روش‌های جالب تر یا پیچیده تری را اجرا کنند آنها را در انتخاب طرح و روش گلدوزی آزاد بگذارید. اگرشاگردان در گلدوزی مهارت دارند یکی از روش‌های پیشنهادی، تزیین و و سایل زنده گی با گلدوزی را که در آخر درس ارائه شده در صنف اجرأ کنند. بعضی از شاگردان روش خاصی را در گلدوزی به کار می‌برند از آنها بخواهید که روش کار خود را برای شاگردان دیگر بیان کنند تا همه با آن آشنا شوند.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنر درس (۱۶) (آشنایی با هنر مندان افغانی)

زمان تدریس یک ساعت درسی (۴۵دقیقه)

<table>
<tr><th>عناوین مطالب</th><th colspan="2">شرح مطالب</th></tr>
<tr><td>**۱- عنوان درس**</td><td colspan="2">**آشنایی با هنر مندان افغانی**</td></tr>
<tr><td>**۲- اهداف آموزشی**
• (دانشی
• مهارتی
• ذهنیتی)</td><td colspan="2">از شاگردان انتظار می‌رود که در پایان تدریس به اهدف زیر دست یابند:
۱- آشنایی با هنر مندان و چگونگی کار آنها در کشور.
۲- درک کردن فعالیت‌های هنری آنها.
۳- علاقه مندی شاگردان با آثار هنری هنرمندان افغانی.</td></tr>
<tr><td>**۳- روش‌های تدریس**</td><td colspan="2">روش‌های توضیحی، مشاهده، پرسش و پاسخ، نمایشی.</td></tr>
<tr><td>**۴- سامان و لوازم ضروری تدریس**</td><td colspan="2">کتاب درسی، چارت تصویری مربوط به درس، تخته، تباشیر و تخته پاک.</td></tr>
<tr><td>**۵- شیوهٔ ارزیابی**</td><td colspan="2">ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف(ملاحظهٔ مهارتهای ارتباطی).</td></tr>
<tr><td rowspan="3">**۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف**</td><td rowspan="2">**فعالیت مقدماتی:**
بعد از سلام و احوال پرسی با شاگردان، تنظیم صنف طرح سؤال راجع به آثار هنری هنرمندان افغانی.</td><td>زمان به دقیقه</td></tr>
<tr><td>۵
دقیقه</td></tr>
<tr><td>**ایجاد انگیزه:**
طرح سوال: آیا از اقارب و یا دوستان شما در بخش‌های هنری وظیفه اجرا می‌کنند؟</td><td>۵
دقیقه</td></tr>
</table>

۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان به دقیقه
۱- معلم با استفاده از کتاب درسی در بارهٔ بیوگرافی و شخصیت‌های هنری هنرمندان کشور خود معلومات ارائه نماید. ۲- در مورد فعالیت‌های هنری شان معلومات بدهید. ۳- شاگردان تشویق شود تا در مورد هنرمندان افغانی معلومات اضافی را کسب کنند.	۱- شاگردان دربارهٔ بیوگرافی و شخصیت‌های هنری هنرمندان افغانی و از توضیحات معلم که معلومات بدست آورده نکات مهم درس را یاداشت نمایند. ۲- شاگردان از فعالیت‌های هنری هنرمندان بطور کامل معلومات حاصل نموده و از آثار بجا مانده هنری آنها در زمینه آگاه شوند. ۳- آثار هنری آنها را به دقت تمام ببیند و شیوه کار آنها را نیز مشاهده نماید.	۳۵ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

در این درس شاگردان با دو هنرمند معاصر افغانستان؛ استاد کریم شاه خان و استاد شبنم آشنا می‌شوند. شاگردان در صنف‌های هفتم و هشتم هم با چند تن از هنرمندان معاصر افغانستان آشنا شده اند.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنردرس (۱۷) (تهیه نقش برجسته از آیت قرانکریم)

زمان تدریس یک ساعت درسی (۹۰دقیقه)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**تهیه نقش برجسته از آیت قرانکریم**	
۲- اهداف آموزشی • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند. - آشنایی به ساختن نقش برجسته از آیات قرانکریم. - درک کردن با لوحه‌های سنگی، نقوش تزیینی، خطوط اسلامی. - علاقه مندی تهیه نقش برجسته لوح گلی و طریقه رنگ آمیزی آن.	
۳- روش‌های تدریس	روش‌های توضیحی، مشاهده، پرسش و پاسخ، نمایشی.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	یک مقدار گل رس، تخته و یا میز، آشگز، مودلیر (کاردک) کاغذ ترس، قلم پنسل، ظرف آب کاپی خطوط (از آیت قرانکریم).	
۵- شیوهٔ ارزیابی	ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب و ضعیف (ملاحظه مهارتهای ارتباطی).	
۶- فعالیت های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:**	زمان به دقیقه
	بعد از سلام و احوال پرسی با شاگردان، تنظیم صنف و مروری درس گذشته مرتبط به درس جدید. ۱- پرسش و پاسخ در باره تهیه نقش برجسته لوح گلی. ۲- آماده ساختن لوازم ضروری درس مربوطه.	دقیقه ۱۰
	ایجاد انگیزه: **طرح سوال:** کاهی به بالای دروازه و محرابهای مساجد نوشته‌های آیات قرآنکریم را دیده آید؟	۱۰ دقیقه

۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم (آموزش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان به دقیقه
۱- معلم در باره تهیه لوح گلی و نقش برجسته تزیینی با نوشته‌هایی از آیات قرانکریم و طریقه کاپی کردن را بالای لوح گلی صاف شده توضیح دهد ۲- معلم درباره برجسته ساختن نوشته‌های کاپی شده روی گل صاف شده لوح گلی شاگردان را به طور عملی رهنمایی و کمک کند. ۳- طریقه رنگ آمیزی لوحه کلی را به آنها همکاری و رهنمای نمایند.	۱- شاگردان طریقهٔ تهیه لوح گلی را با نقش و تزیین آن و هم چنان طرز کاپی کردن نوشته را بالای لوحه گلی هموارو صاف شده به طور عملی از معلم خود بیآموزند. ۲- شاگردان بعد از کاپی کردن نوشته روی لوح گلی زمینه و اطراف نوشته را با مودلیر و یا کاردک با احتیاط بکنند سپس نوشته‌های روی صفحهٔ گلی برجسته شده کار آن انجام می‌شود. ۳- شاگردان نوشته‌های برجسته روی صفحه گلی را بعد از خشک شدن رنگ آمیزی نمایند.	۷۰ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

در این درس شاگردان یک نقش برجستهٔ گلی ازآیات قرآنی تهیه می‌کنند، آنها در صنف هشتم با کاپی از بسم الله الرحمن الرحیم آشنا شده اند. و نحوهٔ تهیهٔ کاپی از خطوط مختلف را می‌دانند. در درس چهارم صنف نهم آنها با تهیه لوحه گلی و پیاده کردن نقش روی آن آشنا شده اند.

شاگردان می‌توانند با انتخاب هر یک از آیات قرآن مجید که با خط قشنگ و به دست یکی از اساتید خو شنویس کتابت شده است و تهیهٔ کاپی از روی با کاغذ ترس این نقش را به صورت برجسته روی لوحهٔ گلی اجرا کنند.

در این فعالیت لوحهٔ گلی باید ضخامت زیادی داشته باشد تا وقتی گل اضافی اطراف ادعیهٔ قرآنی برداشته می‌شود. یک حصه از لوح گلی باقی بماند و زمینهٔ مناسبی برای نگهداری نوشته‌ها باشد(مانند تصاویر درس هفدهم؛ صفحه‌های ۵۴ و ۵۵ کتاب درسی).

بنابر این برخلاف درس(۴) که گل‌های اضافی برداشته می‌شد و بعضی از قسمت‌های کار کاملاً تخلیه می‌گردید تا به حالت شبکه کاری درآید. دراین درس یک لایه از لوحه گلی تا آخر باقی می‌ماند و زمینه یی است که نوشته‌های گلی برجسته روی آن قرار می‌گیرند. معلم باید قبل از شروع کار طرح خوشنویسی ادعیهٔ قرآنی را که شاگردان انتخاب کرده اند، ببیند و اگر خطوط و نوشته‌های درهم و پیچیده دارد و تهیهٔ نقش برجستهٔ آن مشکل است از آنها بخواهد که طرح ساده تری را انتخاب کنند. هنگام کار معلم باید به شاگردان توصیه کند که ضخامت زمینه را در همه قسمت‌ها یکسان نگهدارند. پس از اتمام کار و خشک شدن لوحه نقش برجسته شاگردان می‌توانند کار خود را رنگ آمیزی کنند و به آن ورنس بمالند تا رنگ آن شفاف و ثابت شود. درصورت وجود کوره بهتر است ابتدا کارها پخته شود و سپس رنگ آمیزی گردد.

پلان رهنمای تدریس مضمون هنر درس (۱۸) (استفاده از پروگرام Paint برای نقاشی)

زمان تدریس دو ساعت درسی (۹۰دقیقه)

عناوین مطالب	شرح مطالب	
۱- عنوان درس	**استفاده از پروگرام Paint برای نقاشی**	
۲- اهداف آموزشی • (دانشی • مهارتی • ذهنیتی)	از شاگردان انتظار می‌رود در پایان تدریس به اهداف زیر دست یابند. ۱- آشنایی با طرز کار پروگرام **Paint** برای نقاشی در کمپیوتر. ۲- از طریق پروگرامها مربوط در کمپیوتر نقاشی کرده بتوانند. ۳- درک طریقه‌های کار و نقاشی با استفاده از کمپیوتر.	
۳- روش‌های تدریس	توضیحی، کارعملی، نمایشی.	
۴- سامان و لوازم ضروری تدریس	کمپیوتر با اجزای آن مانند: مانیتور، موس، کیبورد و سی پی یو و پروگرام‌های مربوط به درس.	
۵- شیوهٔ ارزیابی	ارزیابی خودی، درجه‌های تقدیر اعلی، عالی، متوسط، خوب وضعیف ملاحظه مهارتهای ارتباطی.)	
۶- فعالیت‌های تدریس و آموزش درصنف	**فعالیت مقدماتی:** بعد از سلام و احوال پرسی باشاگردان، تنظیم صنف، پرسش و پاسخ در بارهٔ پروگرام **Paint** و شیوه کار با پروگرام متذکره.	زمان به دقیقه ۱۰ دقیقه
	ایجاد انگیزه: **طرح سوال:** آیا شما گاهی در کمپیوتر مخصوصاً از طریق پروگرام پینت پروگرام (**Paint**) کدام شکلی را نقاشی کرده اید؟	۱۰ دقیقه

۱-۶ فعالیت‌های تدریس معلم (آمورش مفاهیم و ارزیابی)	فعالیت‌های یادگیری شاگردان	مدت زمان به دقیقه
۱- معلم بـه شـاگردان هـدایت داده تـا کمپیوتر را روشن کرده با کلیک کـردن روی دکمــه اســتارت در گوشــه چــپ مینوی جدید را بازکنند. ۲- معلم شاگردان را رهنمـایی کـرده و روی نوشته **Programs** مکان نمـا را ببرند تا مینوی دیگر بازشـود در لـست **Accessories** را پیدا کنند و مکان نما را روی صـفحه آن ببرند مینوی جدیدی باز کند که بـه نام پروگرام **Paint** یاد می‌شود.	۱- شـاگردان طبـق هـدایت معلـم کمپیـوتر را روشن کرده دکمه ستارت که در گوشه چـپ قرار دارد آن را کلیک کرده صفحه جدیـد در کمپیوتر بازمی شود ۲- طریقـه‌هـای یـافتن پروگـرام و مینـوی جدیـد را مطابق هدایت معلم شاگردان بیاموزند. ۳- در لست **Accessories** مکـان نمـا را بـرده مینوی جدید پیدا می‌شـود کـه بـه نـام پروگـرام **Paint** یاد می‌شود، کار نقاشی را بالای پروگـرام آن انجام دهند.	۷۰ دقیقه

معلومات اضافی برای معلم

این درس شاگردان را با نحوۀ استفادۀ پروگرام **Paint** کمپیوتر برای نقاشی آشـنا مـی‌سازد. در صـورت امکان شاگردان را از نزدیک با کمپیوتر و نحوه استفاده از آن آشنا کنید و روش درست گرفتن موس، روشـن و خاموش کردن کمپیوتر، باز کردن و بستن کردن پنجره‌های مختلف را به آنها نشان دهید.

برای اجرای درس ۱۸ بر طبق متن درس، پروگرام **Paint** را فعال کنید و قسمت‌هـای مختلـف صـفحه را بـه شاگردان نشان دهید.

ابزار کمپیوتر را فعال کنید و نحوه کار هر یک را به شاگردان نشان دهید. پلیت رنـگ را بـه آنهـا معرفـی کنید و نحوه کار آن را نمایش دهید، فعالیت عملی این درس اجـرای یـک نقاشـی بـا پروگـرام **Paint** اسـت. شاگردان باید موضوع دلخواه خود را انتخاب کنند، طرح خود را روی صفحه اجرا و سـپس آن را رنـگ آمیـزی نمایند.

در صورتی که کمپیوتر در دسترس ندارید با اسـتفاده از تـصاویر کتـاب در درس ۱۲ دسـتگاه را بـه شـاگردان معرفی نمایید و در مورد امکانات مختلفی که دارد، صحبت کنید و آنها را تشویق کنید پروگـرم‌هـای آموزشـی تلویزیون را ببینند و با کمپیوتر بیشتر آشنا شوند.

همچنین برای درس ۱۸ با توجه به مطالـب و تـصاویر کتـاب آنهـا را بـا پروگـرام **Paint** آشـنا کنیـد و نمونه‌های نقاشی با کمپیوتر را به آنها نشان دهید و در مورد تفاوت آنها و ابزارهایی که برای آنها استفاده شده گفت و شنود کنید.

آشنایی با موزیم‌های ملی افغانستان

موزیم کندهار:

آثار و اشیایی موزیم کندهار در سال ۱۳۳۴ هـ‌ش. با اشیایی شاروالی یکجا و بدون تفکیک نگهداری می‌گردید. در همین سال بر اساس هدایت محترم عبدالغنی خان نائب الحکومه زمان وقت دفاتر شاروالی و ماموریت موزیم از هم جدا شده و یک اتاق به منظور نمایش آثار موزیم با حفاظت آنها تعیین و فعال گردید. در سال ۱۳۳۹ بر اساس اقدام وزارت معارف موزیم کندهار از شاروالی جدا و با داشتن در حدود هفتصد (۷۰۰) اثر ملکیت خویش به مدیریت معارف کندهار تعلق گرفت. آثار این موزیم بعضی از جانب ادارات و مؤسسات دولتی به موزیم اهدا شده و بعضی از آثار از بازار خریداری شده است.

موزیم غزنی:

تجمع آثار و اشیای قدیمی که در یک حویلی گرد آورده شده بود سبب تأسیس موزیم در غزنی گردید. این آثار که بعضاً به طور غیر مترقبه به دست آمده، تعدادسکه‌ها و نسخه‌های خطی و وسایل عمدتاً الواح و پارچه‌هایی ظروف سنگی، مرمری بوده که در مقبره سلطان محمود غزنوی نگهداری می‌گردید. اما بعد از حفریاتی که در نقاط مختلف غزنی از جانب هیئت‌های باستانشناسی ایتالوی صورت گرفت آثار و اشیای مربوط دوران قبل از اسلام و دوره‌های اسلامی در غزنی کشف شد و بعد از آن موزیم غزنی اهمیت زیادتری کسب کرد. آثار موجوده غرنی دو نوع اند. یک تعداد آثار موزیم غزنی آثاری است که بدون حفریات بدست آمده عمدتاً از بازار غزنی خریداری شده است: نسخه قلمی، سنگ‌ها، الواح، زین اسپ و آثار فلزی و آثاری که از بیرون شهر غزنی و اطراف آن بدست آمده، متعلق به دوران غزنویان است که شامل دو خم بزرگ که بروی آن علامت صلیب شکسته و خط کوفی است، هیکل‌های شیرها که درباغ‌ها به گونهٔ نلهای فواره از آن استفاده شده است. سنگ‌های مرمرین که بر روی آن تصویرهایی از حیوانات متحیرالعقول (از عقل بالا) حک گردیده. سکه‌هایی که مربوط به دوره‌های مختلف از تاریخ افغانستان است.

۲- آثاری که در جریان حفریات کشف شده است. لوحه‌های مرمرین نقاشی شده که در آن نبشته‌های (نوشته‌ها) کوفی تحریر گردیده سکه‌های ظروف سفالی، پارچه‌های تزییناتی که غالباً از گل و بعضاً از گچهای محلی است شامل این آثار می‌باشد. اهمیت موزیم غزنی در دو اصل نهفته است اول اینکه این موزیم سبک مخصوص هنر دوران غزنویان را نشان می‌دهد. دوم اینکه بعضی از آثار موزیم غزنی مربوط به دوران قبل از اسلام است.

فهرست منابع

صنف نهم

۱- رهنمای تدریس نقاشی برای کودکان و نوجوانان، غلام محی الدین شبنم غزنوی، ۱۳۸۰
۲- راهنمای درس هنر، برای معلمان دوره اول ابتدایی اول، دوم و سوم ابتدایی کد۵۳/۴، ۱۳۸۵
۳- کارگاه چاپ دستی، فنی و حرفه یی، کد ۳۵۸/۲۰، ۱۳۸۴.
۴- کار گاه نگارگری، فنی و حرفه یی، کد ۴۹۲، سال ۱۳۸۶
۵- طرح و اجرای نقش در کاشی کاری ایرانی، محمود ماهر النقش، انتشارات موزه رضاعباسی.
۶- دایرة المعارف هنر، رویین پاکباز، انتشارات فرهنگی معاصر.
۷- هنر در گذر زمان، هلن گاردنر، انتشارت نگاه و آگاه، سال ۱۳۸۶.
۸- آشنایی با مکاتب نقاشی فنی و حرفه یی، کد ۴۵۰/۲، سال ۱۳۸۶.
۹- سیر هنر در تاریخ ۲، پیش دانشگاهی، کد ۵۹۴/۸، سال ۱۳۸۶.
۱۰- کارگاه هنر ۲، پیش دانشگاهی، کد، ۵۹۴/۱، ۱۳۸۶.
۱۱- مفاهیم و رویکردها در آخرین جنبش‌های هنری قرن بیستم، ادوارد لوسی اسمیت.
۱۲- هنرمندان نوربرت لنیتن، نشرنی.
۱۳- هنر در آسیای مرکزی، گالینا پوگاچپکوا، اکبر خاکیموف، ترجمه ناهید کریم زندی، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاداسلامی، تهران، پاپ اول، ۱۳۷۵.
۱۴- سیری در صنایع دستی ایران (مجموعه مقالات)، چی کلاگ، انتشارات بانگ ملی ایران، تهران۱۳۵۶.
۱۵- پیدایش و سیر تحول هنر خط، جوادیساولی تانی، انتشارات فرهنگسرا چاپ ۱۳۶۳.
۱۶- تاریخ فشرده افغانستان، فاروق انصاری، مرکز مطالعات، کابل ۱۳۸۶.
۱۷- نقاشان مهاجر افغانستان، غلام محی الدین شبنم غزنوی. دفتر یونسکو، ۱۳۸۱.
۱۸- موزیم شناسی و سیر موزیم‌ها در افغانستان.
۱۹- خود آموز گام به گام **Windows XP- Media center**، مرتضی نوریان و نرگس نوریان، زینب حسینی رامشه، انتشارات بیشه، سال ۱۳۸۴.
۲۰- **EMBROIDERY fun۱۹۷۴By ONDORISHA PUBLISHERS**